

АНАЛИЗА ДИРЕКТНЕ БУЏЕТСКЕ ПОДРШКЕ ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ СРБИЈЕ

Др Наталија БОГДАНОВ

Др Тина ВОЛК

Др Мирослав РЕДНАК

Др Јемил ЕРЈАВЕЦ



Београд • јул–септембар 2008



АНАЛИЗА ДИРЕКТНЕ БУЏЕТСКЕ ПОДРШКЕ ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ СРБИЈЕ

Др Наталија БОГДАНОВ, Универзитет у Београду

Др Тина ВОЛК, Пољопривредни институт Словеније

Др Мирослав РЕДНАК, Пољопривредни институт Словеније

Др Емил ЕРЈАВЕЦ, Универзитет у Љубљани

Уредница:
Јелена Марковић

Лектура и коректура:
Љиљана Шобић

Дизајн и припрема:
Виолета Ђокић

Издавач:
Тим потпредседника Владе за имплементацију
Стратегије за смањење сиромаштва

Тираж:
500

Штампа:
Стандард 2, Пиносава

Влада Републике Србије
Тим потпредседника Владе
за имплементацију Стратегије за смањење сиромаштва

Израда анализе омогућена је средствима Међународног одељења за развој (DFID) Владе Велике Британије у оквиру пројекта „Подршка имплементацији Стратегије за смањење сиромаштва у Србији“. Ова публикација не представља званичан став Владе РС. Искључиву одговорност за садржај и информације које се налазе у публикацији сносе аутори текста. Такође, текст није писан родно сензибилисаним језиком, јер га званична администрација и законодавство још увек не препознају.

САДРЖАЈ

АНАЛИЗА УТИЦАЈА ЈАВНИХ ПОЛИТИКА РЕАЛИЗОВАНИХ У ПЕРИОДУ ОД 2003. ДО 2007.....	5
1 УВОД И ЦИЉЕВИ АНАЛИЗЕ	7
2 МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ЗА ПРОЦЕНУ АГРАРНЕ ПОЛИТИКЕ	8
2.1 Принципи циклуса јавне политике (<i>policy cycle</i>).....	8
2.2 Основне карактеристике CAP-а и процеса интеграције	9
2.2.1 Развој и реформе CAP-а.....	9
2.2.2. Стубови CAP	10
2.2.3. Захтеви процеса интеграције у CAP	12
3 СТРАТЕШКИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР АГРАРНЕ ПОЛИТИКЕ СРБИЈЕ	14
3.1 Стратешки оквир	14
3.2 Институционални оквир	16
4 АНАЛИЗА БУЏЕТСКЕ ПОДРШКЕ ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНИМ ПОДРУЧЈИМА СРБИЈЕ	19
4.1 Програми мера подршке у области пољопривреде и руралног развоја	19
4.2 Праћење реализације програма и систематизација мера буџетске подршке према међународним стандардима.....	23
4.2.1 Усклађеност програмирања и система евидентирања реализације	23
4.2.2 Систематизација мера за анализу аграрне политике	26
4.3 Покушај квантитативне анализе буџетске подршке пољопривреди у периоду 2004–2007. године	29
5 ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ.....	34
5.1 Закључци	34
5.2 Препоруке	36
5.2.1 Праћење буџетских средстава	36
5.2.2 Опште препоруке.....	36
6 ПРИЛОЗИ	39

Тим потпредседника Владе за имплементацију Стратегије за смањење сиромаштва поверио нам је задатак да припремимо извештај о буџетској подршци пољопривреди и руралном развоју у Србији. Извештај је припремљен на основу податка које су ауторима на располагање ставили Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије, Управа за трезор Министарства финансија, Завод за статистику Републике Србије, Секретаријат за пољопривреду АП Војводине и општински органи који су се одазвали позиву да доставе тражене информације.

Свима се захваљујемо на сарадњи.

Анализа утицаја јавних политика реализованих у периоду од 2003. до 2007.

Свака одговорна влада своје јавне политике заснива на детаљним анализама и подацима. Примери добре праксе из света показују да успостављен систем и редован процес анализе утицаја мера јавних политика доприноси повећању транспарентности рада Владе, креирању ефикаснијих и ефективнијих мера, односно бољем распоређивању расположивих средстава и капацитета.

Тим за имплементацију Стратегије за смањење сиромаштва покренуо је Анализу утицаја јавних политика реализованих у периоду од 2003. до 2007. године како би утврдили колико су биле ефикасне поједине мере спроведене у том периоду. На овај начин покушали смо да идентификујемо оне мере које су помогле бољи живот људи у Србији, али и оне које нису исплативе па их треба или учинити ефикаснијим или укинути.

Мере које су биле предмет анализа идентификоване су у сарадњи са сарадницима из Владиних и невладиних организација.

Анализиран је непосредан утицај активних мера запошљавања као и њихов посредан утицај на смањење сиромаштва. Такође је анализирана веза између запошљавања и образовања одраслих односно запошљавања и спроведених доквалификација и преквалификација. Како је необразованост идентификована као један од главних узрочника сиромаштва у Србији, посебна пажња у анализи посвећена је образовним мерама спроведеним у периоду од 2003. до 2007. године и њиховом утицају на смањење сиромаштва у Србији. Анализиран је утицај увођења обавезног предшколског образовања, испитана је веза између квалитета образовања и сиромаштва, као и утицај и ефикасност мера афирмтивне акције спроведених у протекле четири године. У области здравства анализиран је и утицај мера које су намењене најсиромашнијем становништву са фокусом на ромској популацији. Како би комплетирали слику о томе колико су ефикасне мере које држава спроводи за оне најсиромашније, урађена је и детаљна анализа утицаја новчаних надокнада које становништво Србије добија (МОП и дечији додаци). Предмет анализе био је и ефекат материјалних субвенција на које су мала и средња предузећа имала право у протеклом периоду, као и ефекат мера које је Влада реализовала за подстицај развоја пољопривреде.

Резултати који су добијени у процесу анализе утицаја политика и мера, представљени су релевантним Владиним институцијама, цивилном друштву и заједничким договореним даљи правци деловања. На овај начин, омогућено је да резултати анализа директно утичу на дефинисање мера за побољшање живота најсиромашнијих грађана Србије у наредном периоду. Сам процес утицаје на изградњу капацитета владиних институција за редовно анализирање утицаја мера јавне политике и успостављање континуираног процеса, којим се истиче посвећеност стварању демократске и одговорне владе.

Финалне верзије поменутих анализа доступне су на сајту www.prsp.sr.gov.yu.

Тим потпредседника Владе за имплементацију Стратегије за смањење сиромаштва

1 УВОД И ЦИЉЕВИ АНАЛИЗЕ

Пољопривреда је значајан привредни сектор Републике Србије, а рурална подручја носе велики значај у општем друштвеном смислу, као и у смислу социјалне кохезије. Различите студије и анализе показују да расположиви природни, привредни и људски потенцијали руралних подручја Србије нису довољно искоришћени. Иако макро-економски индикатори пољопривредног сектора бележе позитивне промене, структурна криза се не разрешава задовољавајућом динамиком, а рурално сиромаштво је још увек већином постоји (АЖС, 2007). Транзиција није завршена, а у поређењу са другим посткомунистичким земљама, очигледан је застој у општем развоју.

Република Србија тражи свој пут у међународној заједници. У процесу су преговори за приступање Светској трговинској организацији (СТО). Процес европских интеграција кренуо је с мртве тачке, кандидатура за чланство у ЕУ је јасна политичка визија Владе Србије. Припреме за чланство у СТО и ЕУ донеле су значајне промене у разумевању улоге пољопривреде и руралних средина и у начину пружања подршке њиховом развоју. Сви ови изазови захтевају редефинисање развојног правца земље у спровођењу ефикасне аграрне политике и политике руралног развоја.

Циљ ове студије био је да на основу прегледа директне подршке пољопривреди и руралним срединама која је постојала у Републици Србији последњих година, изради квалитативну и квантитативну ех пост анализу аграрног буџета. Ова анализа послужиће као основа за квалитетно програмирање и ефикасније спровођење те политике у будућности.

Анализа буџетске подршке односи се на период 2004–2007/08. и обухвата мере аграрне политике које је спроводило Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (МПШВ). Подаци за 2003. годину и претходне године нису били доступни истраживачком тиму, или су, услед своје непоузданости и непотпуности, били непримерени за детаљну анализу. Из истих разлога, подршка пољопривреди и руралном развоју из других ресора на државном нивоу, као и подршка пружена на регионалном и општинском нивоу, обухваћена је само информативно.

Преглед и анализа подршке пољопривреди и руралним срединама израђени су у смислу процене усклађености аграрне политике Србије са теоријом циклуса јавне политике (*policy cycle*) и међународном праксом, нарочито праксом ЕУ. У ту сврху, у првом делу студије представљене су теорија круга политике и основне карактеристике Заједничке аграрне политике ЕУ. Друго поглавље садржи кратак преглед стратешког и институционалног оквира аграрне политике Србије. У трећем, централном поглављу, дат је инвентар и анализа програма мера аграрне политике у оквиру МПШВ. Поглавље, такође, даје анализу система праћења реализације програма у смислу буџетских давања и настоји да утврди степен усклађености система евидентирања реализације са системом програмирања. Након тога следи покушај систематизације буџетске подршке пољопривредном и руралном развоју према међународним стандардима и оквирна анализа те подршке у периоду 2004–2007. године. Обиман емпиријски рад у овом поглављу илустрован је примерима који дају пресек стања и указују на карактеристике политике у свим њеним фазама. У последњем поглављу сажети су закључци по схеми циклуса јавне политике који указују на недостатке у различitim фазама аграрне политике, како у погледу могућности утврђивања квантитативних ефеката те политике, тако и у погледу компатibilnosti са политиком ЕУ. На крају, дате су препоруке за наредне активности. Студију допуњују прилози који садрже широк спектар података, додатних информација и емпиријских анализа.

2 МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ЗА ПРОЦЕНУ АГРАРНЕ ПОЛИТИКЕ

2.1 Принципи циклуса јавне политike (*policy cycle*)

Последњих деценија бројне земље суочиле су се различитим фискалним кризама. У многим земљама те кризе су донеле и редефиницију улоге њихових влада. Она је, поред либерализације и дерегулације, укључивала и реорганизацију начина имплементације поједињих политика. На тај начин развио се нови концепт менаџмента јавних политика, који се темељи на циклусу јавне политike (*policy cycle*).

Теоријом се тумачи циклус јавне политike као најбољи начин за креирање и имплементирање јавне политike. У мерама које предвиђају буџетске трансфере већем броју од једног учесника, што по правилу важи за аграрну политику, циклус јавне политike можемо поделити у три фазе:

Програмирање

- I. анализа стања и дефинисање проблема, ако је могуће на квантитативни начин,
- II. формулисање циљева који су усмерени ка решавању проблема (побољшање стања које није задовољавајуће или одржавање стања које је пожељно),
- III. избор инструмената/мера које на најефикаснији начин реализацију циљеве,
- IV. финансијски оквир са јасним планом финансирања и извора средстава у смислу јавних и приватних фондова,
- V. план спровођења програма и мера.

Имплементација

- VI. институције за спровођење политike са јасним процедурама и контролом,
- VII. припрема учесника за аплицирање за мере и програме,
- VIII. финансијски поступци и правила.

Мониторинг и евалуација

- IX. праћење ефекта програма на основу праћења индикатора, статистике и других извора информација,
- X. евалуација програма у односу на реализацију циљева, ефикасност, различите додатне критеријуме и предлог евентуалних дорада (промена) програма на бази стеченог искуства. Евалуација служи и као основ за дефинисање будућих програма.

У пракси, могуће су различите форме наведених елемената, али основа је стандардна – јасно дефинисање програма на основу потреба и анализе алтернативних решења, њихова транспарентна реализација са праћењем и оценом резултата. Поштовање тих елемента у практичној реализацији политike добар је критеријум за процену квалитета неке политike.

Теорија и пракса јавних политика познају и додатне критеријуме, који омогућују интегралнију процену развијености јавних политика и односе се на све три фазе циклуса јавне политike.

Програмирање

А. *Конзистентност и конвергентност мера*. Програм садржи јасно дефинисан однос проблем–циљеви–мере. Мере нису контрадикторне у смислу праћења циљева, него се допуњују. За једну намену постоји само једна мера (мере се не преклапају).

Б. *Трошковна ефикасност и комплементарност мера*. Одабране су мере којима ће постићи највећи учинак и препознатљив додатни ефекат у смислу допуњавања евентуелних других програма, уз најмање ангажовање јавних средстава. Висина подршке из буџетских средстава дефинисана је на основу објективних критеријума.

В. *Стратешко дизајнирање мера*. Мере су јасно дефинисане. Свака мера обухвата опис разлога и циљева, садржај мере (врста, облик и корисници), финансијски и имплементациони оквир, као и индикаторе стања, аутпута и резултата.

Г. *Недискриминаторност и доступност мера за све потенцијалне кориснике*. Ово подразумева поштовање темељних принципа конкурентности. Сви потенцијални корисници који испуњавају критеријуме имају једнаке могућности конкурисања за поједину меру. Критеријуми су објективни и недискриминаторни.

Д. Стабилност мера. Стабилност подразумева да се мере не уводе и не мењају одједном. Промене су постепене у смислу увођења и укидања како би се корисницима дали што стабилнији услови за њихово тржишно деловање. Овај принцип је посебно важан у пољопривреди која има дуге производне циклусе и где постоји одложено дејство неких мера.

Имплементација

Ђ. Компетентност институција. Правно је јасно определено која институција је одговорна за све или појединачне фазе циклуса јавне политike, као и из чега се њена одговорност састоји. Дефинисане су хоризонталне и вертикалне компетенције појединих институција. Унутар институција јасно је формулисана и спроведена хоризонтална координација активности, као и модерни елементи менаџмента јавних институција.

Е. Транспарентне процедуре и контроле. За сваки програм и меру јасне су и на рационалан начин уједињене процедуре, које омогућују ефикасно аплицирање, избор корисника и контролу имплементације у свим фазама. Задатаки су прилагођени способностима корисника.

Ж. Стабилни финансијски извори и контрола финансијског тока. Финансијски извори се одређују за неколико година (вишегодишњи буџет) и указује релативну стабилност. Финансијски ток мора бити транспарентан. Програми и мере препознају се у елементима финансијског рачуна. Однос између различитих нивоа мора бити дефинисан, а потребна финансијска контрола успостављена.

Мониторинг и евалуација

З. Транспарентно праћење финансијске реализације програма и мера. Реализација буџета праћена је потребним јединственим информационим системом. Дефинисани су индикатори појединих мера и обезбеђено њихово праћење.

И. Сталност и квалитет аналитичког рада. Изграђена је аналитичка инфраструктура којом се стално (барем на годишњем нивоу) прати, систематизује и процењује развој пољопривреде и аграрне политike, као и промене у буџетским трансферима у смислу реализације циљева аграрне политike (стратегије, закони). Припремају се годишњи и вишегодишњи извештаји који се јавно публикују и дискутују. Раде се и повремене парцијалне анализе за појединачна питања аграрне политike.

Ј. Процена ефеката програма. Изводи се процена ефеката програма (*impact assessment*) на основу анализе извornих података из информационог система појединих мера, или по, могућности, једиственог програма праћења аграрне политike. Оцењује се ефикасност мера, реализација циљева и предлажу препоруке за промене.

У свим фазама циклуса јавних политика не може се занемарити ни принцип компатибилности политике са међународним правилима. У земљама чланицама појединих међународних организација (нпр. СТО, ЕУ) поштовање тих принципа је обавезујуће. За земље које то (још) нису, већ се кандидују за улазак у чланство, постепено прилагођавање аграрне политike у свим фазама круга политike представља велики изазов и може знатно олакшати процес приближавања и укључивања.

2.2 Основне карактеристике CAP-а и процеса интеграције

2.2.1 Развој и реформе CAP-а

Заједничка аграрна политика (*Common Agricultural Policy*) је комплексан систем правних прописа, буџетске подршке и директних јавних интервенција, који утиче на стање у пољопривреди и руралним срединама Европске уније. Са имплементацијом CAP-а постигнут је највиши могући степен интеграције земља чланица. То значи да су чланице одлучиле да се та политика регулише искључиво заједничким органима и да се за њу обезбеди заједнички буџет. Већ Римским уговором из 1958, којим је дефинисана Европска економска заједница, CAP је формиран. У тих педесет година CAP је значајно утицао на развој пољопривреде, а генерално и на развој европских интеграционих процеса.

У протеклих пет деценија CAP је прошао кроз различите фазе и промене. Циљеви се од почетка формално нису променили, а приоритетно се односе на осигурување дохотка руралном становништву, стабилизовање тржишта и подизање продуктивности и конкурентности производње хране. У последњих десет година, посебно место има

значај који пољопривреда има за животну средину и безбедност хране. Аргументи за подршку засновани су на концепту постојања тржишних недостатака, односно признавању других важних неекономских функција пољопривреде, које тржиште не регулише, а могу имати значајну друштвену улогу. У том се смислу говори о европском моделу пољопривреде, односно о одрживом развоју пољоприведе.

Општи циљеви никад нису били доведени у питање – *CAP* је био и остаје конфлктно питање ЕУ због мера аграрне политике и њихових ефеката. Базични концепт подршке темељио се више година на ценовној подрщи. То значи да је ЕУ високом увозном заштитом подигла откупне цене главних пољопривредних производа знатно изнад нивоа који би креирало пуно деловање тржишних закона, а онда би се цене одржавале на том нивоу извозним подршкама и различитим интервенцијама на унутрашњем тржишту. Високе цене су допринеле подизању производње и преструктуирању пољопривреде, али су, када је ЕУ постигла статус нето извозника хране, трошкови одржавања тих цена порасли до те мере да је таква политика постала финансијски и политички неодржива. Расла је и критика међународне заједнице због утицаја који је оваква политика ЕУ имала на светском тржишту. Са високим извозним субвенцијама и додатном производњом и понудом ЕУ је снижавала цене на светском тржишту и тако отежавала развој пољопривреде у другим земљама. Високе цене производа стимулисале су потрошњу производних инпута, па и концентрацију производње, што је имало негативан утицај на животну средину. Од високог буџета, који је неко време чинио 70% укупног буџета ЕУ, највише користи имали су велики производијачи неких осетљивих култура, као што су житарице, млеко, шећер и говеђе месо. Око 80% подршке ишло је у руке 20% производијача. Највећу корист имале су пољопривредно најразвијеније чланице (Француска, Данска и Ирска), које и данас из ЕУ буџета више добијају него што у њега уплаћују. Таквој расподели противе се нарочито Велика Британија, Шведска и Холандија, које су нето даваоци у ЕУ буџету.

Све те критике водиле су до постепених реформи и промена које отклањају негативне ефекте на тржиште, а одржавају дистрибуцију користи од *CAP*-а међу земљама. Прво је производним квотама фиксирана производња млека, која је до тада стварала највећи буџетски проблем. Онда су се почеле плаћати површине које се не обраћују (*set aside*), са циљем да се смањи притисак производње на тржиште.

Друга и значајнија реформа је она из 1992., која је спровођена под притиском Међународних трговинских договора (данас СТО) и која је, уз снижење цена, увела директна плаћања површине по хектару и грлу стоке и дала посебан значај политики руралног развоја. Проширење ЕУ, нови захтеви чланица СТО, па и дефинисање нове улоге пољопривреде у друштву, условили су нове реформе започете 2003., а завршене 2008. године. Суштина тих нових реформи је даља тржишна дерегулација, увођење принципа да се директна плаћања фармерима не вежу за одређену производњу и даље јачање политike руралног развоја.

2.2.2. Стубови *CAP*

У оквиру два главна стуба спроводи се *CAP* – први стуб су директна плаћања и тржишне интервенције, а други дефинише политику руралног развоја.

Остале мере, као што су подршка општим услугама и сервисима за пољопривреду, административно-техничким активностима и слично, нису предмет *CAP*-а. Њих је, као и неке мере из првог и другог стуба политике, могуће изводити у облику државне подршке (*state aid*), што значи да их у целини финансира земља чланица, али је за њих потребно добити дозволу Европске комисије која проверава компатибилност са правилима конкретности на заједничком тржишту.

Директна плаћања и тржишне интервенције

Први стуб састављен је од различитих мера, које директно или индиректно подржавају доходак у пољопривреди, а имају мањи или већи утицај на тржиште и цене. У основи се политика дели у две велике групе: директна плаћања и тржишне интервенције.

Директна плаћања – ова група мера је у фази промена. Реформа из 2003. године довела је до великих разлика између земаља чланица у погледу начина и избора мера у тој групи. Тренутно је дозвољено имати део плаћања у облику јединствених плаћања за пољопривредна газдинства на основу историјских права, а део је остатак некадашњих производно везаних плаћања на површину и по грлу. У поступку пре гледа *CAP*-а у 2007. и 2008. години (са необичним називом *health check*, што би у слободном преводу значило *здравствени пре глед*) производно везана плаћања ће се углавном укинути, остаће можда само још плаћања за краве дојиље и овце, јер се том производњом одржавају брдска и планинска подручја, па би њихово укидање било штетно за непривредне циљеве *CAP*-а.

Једиствена плаћања за пољопривредна газдинства (*single farm payment*) на основу историјских права имају два основна облика. Први је да газдинства која су у неком референтном периоду добијала подршку за одређене производе (нпр. млеко, житарице), исти износ средстава (прерачунат по хектару пољопривредног земљишта) добијају и надаље, али могу производити и друге културе (отуд и назив производна невезаност – *decoupling*). По садашњим резултатима и прогнозама такав систем подршке води екстензивирању и преструктуирању производње, јер производи чији нису више стимулисани за већи обим одређене производње. Остају и велике разлике у просечном износу плаћања површине по хектару између земља чланица (од 100 евра у балтичким земљама до 500 евра у Белгији и Грчкој), а још више између појединих газдинстава унутар једне земље.

Други облик – регионални модел, прилагођен је за нове чланице ЕУ, оне које су ушли у ЕУ после реформе из 2003. године. По том моделу, за који се употребљава назив SAPS – Схема поједностављених плаћања на површину (*Simplified Area Payment Scheme*), на посебан начин дефинише се укупан износ за директна плаћања, онда се тај износ дели са пољопривредним површинама, за које се очекује да ће газдинства аплицирати за подршку.

Пољопривредници за директна плаћања морају испуњавати одређене услове који су везани за очување животне средине, безбедност хране и заштиту добробити животиња. Ти услови називају се унакрсна усклађеност услова (*cross compliance*) и мање су захтевни док се изводи систем SAPS, али су важећи за мере директних плаћања у оквиру политике руралног развоја.

Тржишне интервенције су у поступку дерегулације која се неће завршити променама после 2013. године. Садашњи распон мера је веома велики: од спољнотрговинске регулативе, интервентног откупна и других облика повлачења производа са тржишта, подршке потрошњи одређених производа, производних квота и подршке производиоџачким организацијама (у воћарству и повтартарству). Потребно је нагласити да у овој области, као и у директним плаћањима, земља чланица не може имати своје мере, него је политика у целини на нивоу ЕУ.

У расправи о CAP у 2007/08. години донесен је предлог да се у тај блок мера првог стуба сврста и подршка разним активностима које могу снизити ризик у пољопривредној производњи. Ту се, пре свега, мисли на последице временских неприлика и епидемија биљних и сточних болести. У већини је реч о кофинансирању различитих облика осигурања производиоџача. До сада је било могуће те мере спроводити у облику државне подршке.

Раст цена у 2007/08. године наметнуо је питање подршке сиромашнијих слојева становништва различитим облицима помоћи у храни. Могуће је да ће можда убудуће у том правцу доћи до нових мера.

Политика руралног развоја

Политика руралног развоја, као други стуб CAP-а, концепцијана је тако да земље чланице решавају проблеме у руралним срединама по заједничким принципима и са кофинансирањем из ЕУ фонда за рурални развој. Та је подршка првенствено усмерена према подизању конкурентности производње хране и шумарства, побољшање животне средине и квалитета живота у руралним срединама и диверзификацију руралне економије. Политика садржи све елементе модерних јавних политика. Основ за извођење је Стратегија и Програм руралног развоја за одређену регију.

Стратегија и програм укључују анализу стања, која омогућује дефинисање проблема, циљева и приоритета јавних интервенција. Из списка различитих мера по групама (основицама, осама) региони или земље бирају мере које онда дефинишу у складу са потребама, могућностима и са циљем што веће ефикасности програма. У програмирању потребно је поштовати принципе конзистентности, конвергентности и компатибилности мера, што значи да се мере различитих политика не раздвајају, да немају супротних учинака и слично.

За поједине мере одређује се финансијски оквир, који се темељи на различитим изворима финансирања. Учешће средстава из ЕУ може да иде и до 80% од укупних јавних средстава. Укупни финансијски оквир је одређен у буџетским преговорима унутар ЕУ, а за претприступну подршку Европске комисије. Имплементација мера изводи се по одређеним заједничким правилима које изискују акредитацију програма и посебну агенцију за плаћање као финансијску институцију за спровођење мера. Финансијски систем изискује различите нивое контроле који омогућују коректно трошење јавних средстава.

За праћење програма одговорно је посебно управно тело (*Managing Authority*), углавном државна или регионална министарства за пољопривреду. Програм се прати на основу одређених индикатора. Имплементација одабраних мера треба да промени стање у позитивном смсру. Те промене и квалитет резултата програма оцењују се посебним системом у различитим фазама припреме и спровођења програма.

У садржајном смислу политика руралног развоја дели се на четири осовине:

1. осовина – садржи мере за јачање конкурентности; подржавају се различите капиталне инвестиције у производњи и преради пољопривредних производа, као и шумарству; земљишне операције, инвестиције у људске ресурсе, унапређивање квалитета и безбедности хране,

2. осовина – укључује мере за одрживо газдовање ресурсима. То су различита директна плаћања за покривање додатних трошкова или изгубљеног прихода за производњу, која омогућује боље одржавање природних ресурса, животне средине и виши ниво добробити животиња (агроеколошке мере) или за производњу на подручјима са мање повољним условима за пољопривреду, као и за одрживе системе шумарства и друго,

3. осовина – укључује мере за побољшање квалитета живота и ширење економских активности на селу. То су мере које превазилазе оквире пољопривреде и шумарства; могуће је подржавати различите пројекте у градњу руралне инфраструктуре, у оснивање микропредузећа, одржавање културне и природне баштине и друго.

4. осовина – Лидер приступ, као 4. осовина, није скуп мера, него начин како да се дође до специфичних програма. Подржава се организовање локалних акционих група, рецимо локалних заједница, које се удруже за спровођење специфичних пројеката из група мера прве три осовине.

У принципу, све мање земље, рецимо Словенија, Аустрија и Бугарска, имају један програм руралног развоја, док се у већим земљама програм ради по појединим регијама. Одабир и финансијски оквир појединих мера је ствар одлуке саме земље. По уредби о руралном развоју (Уредба ЕЦ, 1698/2005) дефинисано је да се од укупног износа за рурални развој мора издвојити за прву и за трећу осовину минимално по 10%, за другу најмање 25% и за Лидер 5%. Једине обавезне мере су агротехнолошке из 2. осовине.

По земљама је дистрибуција средстава веома различита. Генерално се најмање даје за 3. осовину и за Лидер приступ, што значи, да у програмима превлађује пољопривреда и њен значај. У земљама са низним бруто домаћим производом и лошијом структуром пољопривреде (већина нових чланица ЕУ), даје се много више за мере којима се побољшава конкурентност производње хране. Земље са развијеном пољопривредом (Холандија, Данска, Ирска) или земље са претежно брдском пољопривредом дају више од 50% укупних средстава за 2. осовину, поготово за агротехнолошке мере и мере за пољопривреду у подручјима са ограниченим могућностима.

2.2.3. Захтеви процеса интеграције у CAP

Процес интеграције у CAP-у састоји се од хармонизације законодавства, изградње и јачања институција и реформе политике.

а) **Хармонизација законодавства.** Земља кандидат мора бити спремна да по приступу спроводи целокупну правну регулативу у одређеном подручју. Заједничка аграрна политика (CAP) је утемељена на уредбама (регулативама), које није потребно директно утврђивати у правни поредак земље кандидата, али се оне морају потпуно спроводити. Мере CAP-а веома су захтевне у погледу институционалне изградње и имплементације (финансијски поступци, информатика, контрола, мониторинг), па и у погледу разумевања и програмирања мера, чак и за администрацију, а поготово за саме кориснике. Због тога је препоручљиво да се и пре приступа правни систем прилагоди примени мера, што захтева и озбиљне реформе и суштинска прилагођавања.

б) **Институционална изградња.** Високи стандарди модерних јавних политика утврђени су у систем имплементације CAP-а. Агенције за плаћање, систем информативно-административне контроле и друге институције и активности морају бити потпуно изграђене, што захтева и значајне административне, финансијске и кадровске промене.

ц) **Реформа политике и подршка преструктурирању.** Успешно прилагођавање подразумева да се смање негативни, а појачају позитивни ефекти ЕУ интеграција. По правилу, у свакој земљи знатан део мера није компатиbilан са CAP-ом, па би њихово задржавање до самог приступа давало погрешне сигнале корисницима. Потребно је нагласити да преузимање ЕУ мера може подржавати преструктурирање сектора и његово прилагођавање, зато је рационално и корисно да се политика постепено прилагођава принципима и захтевима CAP-а. То није могуће без реформе политике и буџетског јачања подршке пољопривреди.

Укључивање у CAP је посебна тема и једно од најтежих питања у преговорима за приступ ЕУ, јер је потребно испунити високе правне и институционалне услове. Због сталних промена, CAP је за све земље кандидате покретна мета. То поготово важи за будућа проширења иако су досадашње реформе показивале одређену стабилност у променама. Главни концепт политике остаје, поготово систем имплементације мера, а промене које се дешавају увек носе елементе претходне политике. Тако се главни обриси будућих мера могу у одређеној мери предвидети.

Постојећи модел CAP-а има правну и буџетску основу до 2013. године. Нови предлог ће бити дефинисан између 2009. и 2012. године и може донети значајне промене. Основна дилема са којом се сусреће ЕУ је аргументација и визија аграрне политике, избор мера, однос између заједничког и националног финансирања, а поготово обим укупних средстава за пољопривреду.

Политика директних плаћања после 2013. године није још одређена. Предлози иду од укидања, преко увођења једноставног плаћања површине по хектару једнаког за све чланице ЕУ, до удруживања у систем плаћања политike руралног развоја (директна плаћања комбинована са агроколошким плаћањима и плаћањима за подручја са ограниченим могућностима за пољопривреду). У неком облику систем директних плаћања ће сигурно остати, али ће се поштрити услови за добијање тих средстава, а вероватно ће те мере бити кофинансиране из ЕУ и националног буџета чланица.

Примена директних плаћања је веома комплексан систем за који је потребно обезбедити веома сложену контролу површина, стоке, апликација и финансијских токова. То је један од тежих институционалних захтева за успешну интеграцију. Прилагођавање је захтевно и на подручју регулатива спољне трговине. Извозне субвенције у ЕУ ће се вероватно укинути, али ће остати сложен систем спољнотрговинске заштите. Усаглашавање са правилима и стандардима СТО је први услов, уз додатно усклађивање са специфичностима ЕУ.

Преузимање CAP-а захтева његово детаљно познавање у смислу концепције, правног поретка и институционалне подршке. Сва три елемента могуће је јачати и са добро припремљеном и изведеном претпристопном подршком. Земље кандидати за приступ у ЕУ имају могућност да користе посебну претприступну подршку IPARD. Тадај систем представља политику руралног развоја у малом. Са средствима ЕУ подржавају се мере припреме и имплементације политике руралног развоја, као и помоћ пољопривреди и руралним срединама за одрживо прилагођавање условима чланства у ЕУ. Систем политике је практично идентичан основама политике руралног развоја ЕУ. Главна разлика је у јаком избору потенцијалних мера.

З СТРАТЕШКИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР АГРАРНЕ ПОЛИТИКЕ СРБИЈЕ

3.1 Стратешки оквир

Системско и структурно реформисање аграрног сектора Србије почело је након политичких промена 2000. године. Правци реформисања, динамика и укупни ефекти до данас, показују високу компатибилност са другим европским земљама које су у ове процесе ступиле деценију раније. Са друге стране, богати ресурси (и из тога произишла висока релевантност сектора за националну економију), поседовна структура и постојање тржишних услова привређивања и у дореформском периоду, условили су извесне разлике у односу на искуства земаља у окружењу. Реприватизација/реституција земљишта, супротно другим транзиционим земљама, у Србији није имала значајије последице на аграрну структуру с обзиром на високу заступљеност приватног сектора у укупним пољопривредним ресурсима и пре почетка транзиције. Генерално, најзначајнији елементи реформских процеса у аграрном сектору Србије од 2000. године до данас су свакако били: либерализација тржишта, приватизација прерађивачке индустрије, активирање аграрног финансијског тржишта, као и започињање формирања нових институционалних форми на свим нивоима.

У погледу промена у инситуционалном уређењу сектора у периоду 2000–2007. године, може се рећи да су се оне одвијале споро, без континуитета у започетим процесима, и да нису биле праћене довољним напорима на подизању људског потенцијала који би требало да изнесе сложене реформске захтеве. Поред тога, вишегодишње мешање надлежности републичких и савезних институција је умногоме успоравало институционалне промене у сектору. Наиме, процес преношења надлежности у области пољопривреде са савезног на републички ниво потпуно је окончан тек 2004. године. До формирања државне заједнице СЦГ (2003. године) паралелно су функционисала Министарства пољопривреде СРЈ и РС. Успостављањем државне заједнице СЦГ, Министарство пољопривреде на савезному нивоу је угашено, а део надлежности које је оно имало (санитарна контрола, извозни подстицаји и др.) прерасподељен је између Савезног Министарства привреде и унутрашње трговине (које је наставило да функционише) и Министарства пољопривреде РС. Раздвајањем Србије и Црне Горе, све ингеренције у сектору преузело је Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (МПШВ). Други разлог спорој институционалној трансформацији може се тражити у честим променама владајућих структура у МПШВ. Стратешка и програмска определења реформских влада (у периоду 2000–2008. године Србија је променила 6 министара пољопривреде) само делимично су се мењала услед објективних промена макроекономског амбијента. Непостојање континуиране и конзистентне политике – јасно дефинисаног развојног определења и механизма за његово остваривање, условило је да ефикасност и укупни резултати сектора буду испод очекivanог и објективно могућег нивоа. Поред тога, неизвесност у погледу приступања ЕУ и СТО, неповољно је утицала на динамику прилагођавања захтеваним стандардима и процедурама.

Аграрна политика Србије је почетком 2000. године била усмерена на решавање ургентних проблема аграра и санирање стања затеченог у сектору након кризних деведесетих година. Основни правац њеног деловања била је подршка земљорадничким газдинствима подстицајима за измену производне структуре. Отварање спољног тржишта и аутономни трговински преференцијали ЕУ (садржани у Резолуцији 2007/2000 ЕЦ и допуњени регулативом 2563/2000 ЕЦ), заједно са приватизацијом индустријских предузећа (пре свега шећерана и уљара) повољно су утицали на раст могућности извоза. Подстицајима које је МПШВ давало за производњу индустријског биља утицало се на измену производне структуре и обезбеђење сировина за прехранбене производе. У овом периоду (2000–2003. године) мењана су и системска решења везана за надлежност институција и појачан систем контроле у областима у којима је сива економија током деведесетих била најизраженија. Релативно скромна буџетска издвајања за пољопривреду нису оставила простора за радикалније промене у механизимима подршке.

Од 2004. године у аграрној политици Србије начињен је снажан заokрет у стратешким определењима и имплементационим механизмима у односу на претходни период. Реформисана аграрна политика требало је да допринесе расту конкретности породичних комерцијалних газдинстава, уз заокрет имплементационих механизама од политике подстицаја дохотку на подстицање инвестиција. Стратегију развоја пољопривреде је 2005. године усвојила Влада Републике Србије (Службени гласник РС, број 78/2005). У Стратегији су дефинисани општи стратешки циљеви:

- изградити одржив и ефикасан пољопривредни сектор који може да се такмичи на светском тржишту, доприносећи порасту националног дохотка,
- обезбедити храну која задовољава потребе потрошача у погледу квалитета и безбедности,
- одржати подршку животном стандарду за људе који зависе од пољопривреде, а нису у стању да својим развојем прате економске реформе,
- осигурати подршку одрживом развоју села,
- сачувати животну средину од утицаја ефеката пољопривредне производње,
- припремити пољопривреду Србије за интеграције у ЕУ,
- припремити политику домаће подршке и трговине у пољопривреди за правила СТО.

Поред Стратегије развоја пољопривреде, бројна друга стратешка документа усвојена у периоду 2001–2007. године дотичу (директно или индиректно) поједине аспекте пољопривреде и руралног развоја. Стратегије усвојене почетком транзиционог периода не помињу експлицитно рурална подручја, њихове потенцијале и ограничења, или структурне проблеме, али их елаборирају у оквиру неколико карактеристичних појмова: пољопривреда; неразвијени региони/подручја/области; старење и миграције становништва; заштита животне средине; развој малих и средњих предузећа; сеоски/рурални туризам и сл.

И поред тога да се у стратешким документима и оперативним плановима других министарстава последњих година предвиђају активности и мере везане за рурална подручја и њихова специфична развојна ограничења, интерминистарска сарадња у области руралног развоја није озваничена и не постоји официјално тело које би на највишем нивоу координирало и пратило активности Владе. Непостојање овог тела отежава хоризонталну комуникацију и координацију, и извесно смањује ефикасност државне политике.

Кредитирање пољопривреде

После више од деценије паузе, у Србији је 2004. године обновљено кредитирање пољопривредних газдинстава по субвенционисаним условима. У првој години примене овог модела финансирања, кредитирање се вршило по Уредби о утврђивању Програма мера за подстицање развоја пољопривредне производње за 2004. годину (Службени гласник РС бр. 45/04, 70/04 и 83/04), а средства дистрибуирала (према истој Уредби) делом преко Фонда за развој Републике Србије, а делом преко пословних банака. Право на коришћење бенефицијарних кредита имала су регистрована пољопривредна газдинства (према Уредби о регистру пољопривредних газдинства Службени гласник РС бр. 45/2004). Децембра 2005. године објављена је Одлука о образовању Фонда за подстицање развоја пољопривредне производње у Републици Србији (Службеном гласнику РС бр. 115/2005). Фактички, овај Фонд је подрачун МПШВ из којег ће се у тој години и наредним годинама финасирати:

- краткорочни кредити – физичких лица, преко пословних банака;
- дугорочни кредити – правних и физичких лица, преко пословних банака.

Предвиђено је да извори финансирања овог Фонда буду: средства обезбеђена у буџету Републике Србије за текућу годину; средства прикупљена од повраћаја кредита и друга средства остварена у складу са законом.

Уредбом о утврђивању Програма мера за подстицање развоја пољопривредне производње за 2005., 2006. и 2007. годину, кредитирање је усмерено преко пословних банака у сарадњи са Гаранцијским фондом. Повраћај средстава краткорочних и дугорочних кредита банке су уплаћивале на подрачун Фонда за подстицање развоја пољопривредне производње у Републици који су контролисали и администрирали Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде и Министарство финансија – Управа за трезор.

Краткорочни кредити су одобравани на основу пријављеног земљишта у Регистру пољопривредних газдинстава – физичким лицима са роком отплате до 12 месеци и без валутне клаузуле. Дугорочни кредити су одобравани на 5 година са грејс-периодом 1–3 године.

Поред пољопривредних кредитова, чије су каматне стопе бенефициране средствима Аграрног буџета, од 2006. године поједине пословне банке почеле су са увођењем специјализованих кредитних линија намењених пољопривреди. Осим тога, програми развојних фондова дизајнирани су у правцу подстицања улагања у неразвијена подручја, МСП, агроиндустрију и сличне намене, чиме је учињен значајан помак у развоју руралног финансијског тржишта у Србији и повећане могућности активирања пољопривредних и руралних потенцијала.

3.2 Институционални оквир

Политика развоја пољопривреде и руралних средина у надлежности су Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде. Делокруг рада Министарства покрива сва подручја аграрне политike од стратегије развоја до имплементације мера подстицајне политike.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

Делокруг рада Министарства утврђен је у члану 9. Закона о министарствима (Службени гласник РС, број 43/2007) и обухвата послове државне управе који се односе на:

- стратегију и политику развоја пољопривреде и прехранбене индустрије,
- анализу производње и тржишта пољопривредних производа; биланс пољопривредно-прехранбених производа и систем робних резерви основних пољопривредно-прехранбених производа,
- мере тржишно-ценовне политike, структурне политike и земљишне политike у пољопривреди,
- мере подстицаја за унапређење пољопривредне производње,
- предлагање системских решења и мера заштите при увозу пољопривредних и прехранбених производа,
- заштиту и коришћење пољопривредног земљишта,
- производњу аграрних инпута за пољопривредну и прехранбену индустрију, производњу и промет алкохолних и безалкохолних пића, етанола, дувана и производа од дувана и прехранбених производа,
- контролу квалитета пољопривредних производа и прехранбених производа, вина, алкохолних и безалкохолних пића, воћних сокова, концентрисаних воћних сокова, воћних нектара, воћних сокова у праху, минералних вода, етанола, дувана и производа од дувана у унутрашњем и спољном промету,
- рурални развој,
- стручне пољопривредне службе,
- систем тржишних информација у пољопривреди,
- производњу, сертификацију и контролу квалитета и промета семена и садног материјала,
- признавање и заштиту сорти биља и раса домаћих животиња,
- утврђивање испуњености услова, процену ризика и спровођење мера контроле везаних за биолошку сигурност код ограничene употребе, увођења у производњу, стављање у промет и увоз генетички модификованих организама,
- очување и одрживо коришћење биљних и животињских генетичких ресурса за храну и пољопривреду, као и друге послове одређене законом.

Организациона структура МПШВ обухвата пет сектора:

- Сектор за аналитику и аграрну политику,
- Сектор за развој села и пољопривреде,
- Сектор за аграрну оперативу,
- Сектор за инспекцијски надзор,
- Сектор за правне и опште послове.

Сектори обухватају двадесет одељења (не рачунајући Кабинет министра) и четири органа управе: Управу за заштиту биља, Републичку дирекција за воде, Управу за шуме и Управу за ветерину. Одређени послови из делокруга сектора, Управе за ветерину, Управе за заштиту биља, Републичке дирекције за воде и Управе за шуме обављају се изван седишта Министарства. У Министарству као посебна унутрашња јединица постоји Кабинет министра, а уже унутрашње јединице изван састава поједињих сектора су: Група за интерну контролу и надзор; Пројектни центар и Одељење за информационе технологије.

Организациона структура Министарства пољопривреде мењала се последњих година, али је и поред унапређења и кадровског оснаживања, и даље евидентно недовољно разграничење надлежности и успостављање ефикаснијих хоризонталних и вертикалних веза у систему, нпр. остаје нејасно зашто је и након најновије унутрашње реорганизације аграрна политика остала у склопу Сектора за аграрну оперативу, заједно са инспекцијама за контролу квалитета пољопривредних и прехранбених производа, алкохола, алкохолних и безалкохолних пића, ако већ постоји Сектор за аналитику и аграрну политику.

Мере подстицајне политike спроводе се у оквиру Аграрног буџета који је део укупног буџета Републике Србије. Распоред и коришћење средстава буџета за потребе пољопривреде и руралног развоја изводи се на основу

посебног акта који доноси Влада, на предлог МПШВ, у складу са Законом о буџету Републике Србије. Обим потребних подстицајних средстава у области пољопривреде од 2006. године пројектује се на бази потреба за имплементацијом зацртаних циљева из Стратегије развоја пољопривреде Србије.

На основу одобрених средстава, Министарство доноси Програм расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за текућу годину. Према Закону о буџетском систему овај Програм је део главног програма и у надлежности је само МПШВ? програм треба да има јасно одређене специфичне циљеве и показатеље успешности и делотворности, који доприносе остварењу општих циљева главног програма Владе. Средства и активности предвиђене Програмом операционализује се:

- уредбама – које усваја Влада Републике Србије на предлог МПШВ,
- конкурсима – јавним позивима заинтересованим институцијама, производијачима, удружењима грађана, земљорадничким задругама, локалној самоуправи и др. Конкурсима се реализују оне активности Програма за које се предвиђа субфинансирање корисника средстава,
- програмима – којима се финансирају по правилу вишегодишње акције од општег интереса, за које МПШВ предвиђа обим и програм активности у текућој години (саветодавне службе, селекција и сл.),
- директним финансирањем, на основу захтева корисника. На овај начин финансира се широк спектар иницијатива везаних са једне стране за унапређење укупних потенцијала министарства и других институција (публикације, промотивни материјал, конференције, склопови, комисије и сл.), док са друге стране ова средства служе за покриће издатака који нису предвиђени другим мерама.

Покрајински фонд за развој пољопривреде

Од Покрајинског секретаријата за развој пољопривреде добијени су подаци о утрошеним буџетским средствима за пољопривреду и рурални развој у 2006. и 2007. години. За претходне године подаци не постоје. Предвиђена средства у 2006. години износила су хиљаду тридесет седам милијарди динара, а у 2007. години хиљаду две стотине осамдесет четири милијарде динара. Овим средствима финансиирани су, поред административних трошка, и вишегодишњи програми:

- * Програм мера за унапређење пољопривреде преко саветодавног рада пољопривредних стручних служби,
- * Програм селекцијских мера за унапређење сточарства у АП Војводини,
- * Програм распореда и коришћења средстава из буџета АПВ за 2006. годину за шумарство и лов,
- * Програм заштите, коришћења и уређења пољопривредног земљишта,
- * Програм распореда и коришћења средстава из буџета АПВ за 2006. годину за вишенаменско коришћење и заштиту вода,
- * Програм распореда и коришћења средстава из буџета АП Војводине за 2006. годину за мере и акције у пољопривреди,
- * Програм распореда и коришћења средстава за 2006. годину за рибарство,
- * Програм распореда и коришћења средстава из буџета АПВ за 2006. годину за ЈВП „Воде Војводине”,
- * Програм руралног развоја АП Војводине,
- * Програм распореда и коришћења средстава из буџета АП Војводине за 2006. годину за геоинформациони систем,
- * Набавка ракета за одбрану од града,
- * Дотације невладиним организацијама.

Програми се операционализују јавним конкурсима. Проценат искоришћених средстава у односу на планирана је у 2006. години био висок. У 2007. години текуће субвенције за пољопривреду нису реализоване у планираном, односно уговореном износу због неодобравања средстава у износу од отприлике 20%.

Од 2006. године Министарство пољопривреде спроводи и мере у оквиру Националног инвестиционог плана (НИП). Према Закону о буџетском систему, Национални инвестициони план је програм Владе којим се средства остварена у поступку приватизације, из кредита међународних финансијских институција и других извора утврђених законом, распоређују за инвестиције које подстичу запошљавање, модернизацију инфраструктуре, додатно убрзаше привредног развоја, равномернији регионални развој и доприносе побољшању стандарда становништва и за друге намене утврђене тим планом. Приоритети НИП-а дефинишу се одлуком Владе. Мере које се односе на рурални развој реализују се преко МПШВ у оквиру одвојеног програма.

Финансирање пољопривреде и руралног развоја средствима општинских буџета

У вези са мерама аграрне политике на нивоу општине истраживачки тим је добио на увид податке о утрошеним буџетским средствима од 29 општина Србије за 2004, 54 општина за 2005, 60 општина за 2006. и 64. општине за 2007. годину. Остале општине нису се одазвале захтеву МПШВ да доставе своје податке. Увидом у расположиве податке може се закључити:

- висина буџетских подстицаја расте и повећава се број општина које имају специфичне буџетске линије за пољопривреду и/или рурални развој,
- средства утрошена за ове намене не кореспондирају увек или у довољној мери са стратешким определењима наведеним у општинским стратегијама. Разлог се може тражити у релативно скромним буџетским средствима за ове намене, недовољном познавању буџетског планирања и непоузданој евиденцији,
- структура добијених извештаја је врло различитог нивоа детаљности, што указује на непостојање стандардне форме за праћење ових трошкова и свакако недовољно познавање систематизације мера подршке.

У просеку је само око 15% општина доставило податке по мерама.

Најчешће подстицане активности су локалне манифестације, суфинансирање учешћа на сајмовима, промоције локалних производа и вредности, туристичких потенцијала и сл. Поред тога, већина општина која има пољопривредни буџет издваја средства и за вештачко осемењавање, заштиту биља, прогнозну службу и сл., а неке општине суфинансирају и пољопривредне кредите.

Донације

Међународна помоћ Србији у области пољопривреде интензивирана је од 2001. године и углавном се огледала у виду пружања техничке помоћи (опрема, лабораторије, возила, компјутери и сл.) и тренинга и обuke запослених (највише у припреми за усвајање ЕУ процедуре и правила). Пројекти покривају кључне елементе пољопривреде, сходно усвојеној Стратегији развоја пољопривреде РС и Националној стратегији за приступање Србије ЕУ. Нажалост, одрживост њихових резултата и започетих активности и након завршетка ових пројекта није увек гарантована. Иако се у извештајима МПШВ као разлог најчешће наводи недостатак буџетских средстава, пре би се рекло да не постоји довољно интересовање корисника да се ове активности наставе. Процедура програмирања помоћи је релативно удаљена од МПШВ, а сам процес програмирања није још довољно заживео у политичкој пракси српске Владе. Улога министарства у доношењу одлука о приоритетима, по оцени запослених, релативно је ниска.

Имплементационе јединице пројекта су најчешће биле у саставу МПШВ. Имплементација неких пројекта је отпочела касније од предвиђеног термина (од стране донатора), тако да настају проблеми приоритета пројекта у односу на друге пројекате, као и у односу на ситуацију и околности на тржишту или сектору, у политичком, економском и социјалном окружењу. Оперативни тимови, који имплементирају пројектне активности, најчешће обављају и административне послове, што умањује ефикасност рада и сврсисходност уложених средстава. Овакве административне препреке се најчешће наводе и као узрок кашњења у реализацији пројектних активности. Основни проблем у реализацији пројекта је одсуство делегираних лица, одговорних за реализацију пројекта из надлежних организационих јединица министарства.

Из буџета Владе средства су усмерена углавном ка националним приоритетима развоја, који нису предвиђени у приоритетима ЕУ, као и у случају кофинансирања. Министарство учествује у одабиру пројекта, припреми и управља стручним делом пројекта преко координатора пројекта (запосленог у Министарству) и менаџера пројекта према уговору потписаним са донатором. Чланови Управног одбора пројекта су представници најзначајнијих интересних група. Као „уско грло”, идентификована је донаторска помоћ на пројектима који се имплементирају на локалном нивоу. Тамо је потребно успоставити бољу координацију и сарадњу са локалном самоуправом и локалним интересним групама које спроводе одређене пројекте, а да министарство није упознато са њима како би се избегла беспотребна преклапања пројекта, али и добиле информације о успешности и корисности појединачних пројекта.

Извештаји о реализацији донаторске помоћи добијени од МПШВ су врло штури и у појединим деловима контроверзни, тако да се о успешности и проблемима не може јасно судити.

Поред Министарства пољопривреде и других структура на државном нивоу подршка пољопривреди и руралном развоју обезбеђује се и на регионалном и локалном нивоу. У корпусу институција регионалног значаја посебно се својом организационом структуром, надлежностима и фондовима којима располажу, издавају војвођанске институције. Секретаријат за пољопривреду Аутономне Покрајине Војводине значајан је партнер Владе и доносилац одлука политике коју Покрајина имплементира кроз специфично дизајниране мере финансиране из сопствених фондова. Развој пољопривреде и руралних средина подржан је и средствима општинских буџета.

4 АНАЛИЗА БУЏЕТСКЕ ПОДРШКЕ ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНИМ ПОДРУЧЈИМА СРБИЈЕ

4.1 Програми мера подршке у области пољопривреде и руралног развоја

Инвентар мера аграрне политике односи се на мере које су се спроводиле у оквиру МПШВ. Израђена је на основу годишњих Програма расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде (Програм МПШВ) и обухвата период 2004–2008. године. Програми садрже основне информације о мерама које ће се примењивати у текућој години и о планираним средствима за њихову реализацију. Описи мера у програмима нису увек доволно детаљни и јасни да би се само на основу њих могао тачно одредити њихов садржај, па су због тога биле прегледане и уредбе за операционализацију појединачних мера тамо где оне постоје. Преглед Програма МПШВ по годинама и мерама са припадајућим уредбама и клучним информацијама о њиховом садржају налази се у Анексу (Прилоги 1–4). Поред тога, извршен је преглед Националног инвестиционог плана (НИП) у делу који се односи на МПШВ и који се почeo спроводити 2006. године.

Циљ прегледа програма аграрне политике јесте створити слику о карактеристикама планирања у погледу систематичности, транспарентности и конзистентности мера.

Већ груби преглед указује да Програми МПШВ нису рађени по неком стандарданом систему који би јавности и корисницима омогућио релативно једноставан увид у политику и праћење њених промена од године до године. То значи да нема јединственог система груписања мера у потпрограме и да се потпрограми и групе мењају. Најдетаљније је разрађен Програм за 2004. годину, док се у наредним годинама мере удружују у све веће групе. У Програму за 2008. годину све мере (осим кредитирања у пољопривреди) налазе се унутар групе Субвенције јавним нефинансијским организацијама (Табела 1). У програмском смислу проблематично је и удруживање неизмиренih обавеза у самосталну групу уместо да се то узме у обзор директно код мера на које се те обавезе односе.

Поред тога, исте мере су у појединачним годинама свrstане у различите потпрограме, односно групе. Тако се на пример „Регистар пољопривредних газдинстава“ у Програму за 2004. годину појављује као самостална група унутар Текуćih и развојних подстицаја, у 2005. години свrstан је у групу Мере за унапређење села, у 2006. години у групу Мере и акције у пољопривреди, у 2007. години у групу Субвенције за унапређење пољопривреде, а у 2008. години то је самостална мера унутар групе Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама.

Једна од карактеристика свих Програма МПШВ је да су називи потпрограма, односно група мера, по правилу врло општи и тако не дају ни основну информацију о врсти подршке. То у многим случајевима важи и за називе појединачних мера. Проблем нејасних назива појединачних мера није специфичан само за Србију, али је израженији него у другим земљама.

Директно поређење Програма по годинама отежавају и различити називи мера у појединачним годинама иако се оне по свом садржају нису битно мењале. Тако се на пример, подршка увођењу и сертификацији различитих система безбедности хране (EUROGAP, HACCP, ISO...) у сваком Програму скрива под нешто другачијим називом (2004. године: Мере за побољшање контроле квалитета; 2005. године: Мере за побољшање извоза, контроле квалитета и маркетинга; 2006. године: Подршка за увођење и сертификацију система безбедности хране; 2007. године: Подршка за увођење и сертификацију система безбедности и квалитета хране; 2008. године: Подршка за увођење и сертификацију система безбедности хране и добре пољопривредне праксе).

Са друге стране, постоје и примери када је назив у Програму остао исти и поред тога што су се неки битни садржаји мере променили. То на пример важи за меру Субвенције за индустријско биље, која се са истим називом налази у Програму за 2005. и 2006. годину, при чему у 2005. години обухвата сунцокрет, соју, уљану тикву и дуван и има облик премије по килограму испоручених количина, а у 2006. години обухвата уљану репицу, уљану тикву, дуван и хмель и има облик плаћања по хектару.

Табела 1: Основне групе мера у Програмима за период 2004–2008. године

2004. година	2005. година	2006. година	2007. година	2008. година
Неизмирене обавезе Текући и развојни подстицаји: – Субвенције за млеко и индустријско биље – Мере унапређења продуктивности газдинства – Мере уређења пљоопривредног земљишта – Мере подстицања извоза – Куповина пшенице за стратешке резерве – Регресирање ђубрива и горива – Стручне пљоопривредне службе – Регистар пљоопривредних газдинства – Мере и акције у пљоопривреди – Субвенције за унапређење села – Машине и опрема – Мере за побољшање квалитета млека	Неизмирене обавезе Текући и развојни подстицаји: – Субвенције производњи и повећању продуктивности – Мере унапређења села – Мере и акције у пљоопривреди – Стручне пљоопривредне службе	СУБВЕНЦИЈЕ ЈАВНИМ НЕФИНАНСИЈСКИМ ПОДУЗЕЋИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА Неизмирене обавезе Текући и развојни подстицаји: – Субвенције производњи и повећању продуктивности – Мере унапређења села – Мере и акције у пљоопривреди – Стручне пљоопривредне службе ЗГРАДЕ И ГРАЂЕВИНСКИ ОБЈЕКТИ	СУБВЕНЦИЈЕ ЈАВНИМ НЕФИНАНСИЈСКИМ ПОДУЗЕЋИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА – Субвенције за унапређење производње – Стручне пљоопривредне службе – Средства за откуп пљоопривредних производа (средства за подршку стабилности тржишта пљоопривредних производа) МАШИНЕ И ОПРЕМА	СУБВЕНЦИЈЕ ЈАВНИМ НЕФИНАНСИЈСКИМ ПОДУЗЕЋИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА НАБАВКА ДОМАЋЕ ФИНАНСИЈСКЕ ИМОВИНЕ

Информације по мерама у Програмима садрже пре свега образложење разлога и циљеве подршке, док су описи мера све мање детаљни у погледу врсте, облика и корисника подршке. Ове информације су неопходне за разумевање садржаја мере. То пре свега важи за мере које се даље операционализују уредбама. Да би се створила комплетна слика о појединим мерама, треба, дакле, пратити и уредбе које се по правилу доносе сукcesивно и са временским закашњењем у односу на Програм. Поред тога, називи уредби нису увек једнозначно повезани (услађени) са називима у Програму. У неким случајевима назив уредбе је сасвим другачији од назива мере: **Уредба о коришћењу средстава за субвенције производјачима пљоопривредних и прехранбених производа за 2007. годину (СГ РС, 64/07)** значи **операционализацију Мера за подстицање извоза из Програма за ту годину**.

Директно везивање мере у Програму отежано је и због различитог удрживања или раздавања поједињих мера. У неким случајевима на исту меру Програма веже се више Уредби и обратно – једна Уредба обухвата више мера. Има и примера да се Уредба односи на мере које нису предвиђене Програмом. У Програму за 2007. годину такве су четири уредбе (Уредба о премији за дуван у листу за 2007, СГ РС, 97/07; Уредба о коришћењу средстава за контролу плодности обрадивог пљоопривредног земљишта у 2007, СГ РС, 80/07; Уредба о коришћењу средстава за класификацију киселог обрадивог пљоопривредног земљишта у 2007, СГ РС, 80/07 и Уредба о утврђивању Програма извођења радова на заштити, коришћењу и уређењу пљоопривредног земљишта за 2007, СГ РС, 67/07).

Нејасно дефинисање поједињих мера у програму отежава праћење садржаја и промена политике и тиме смањује транспарентност политике. Како Програм не садржи све неопходне информације о врсти, облику и потенцијалним корисницима поједињих мера, на те информације треба чекати до доношења других оперативних докумената (уредбе, конкурси и сл.).

Поред тога, у програмима за поједину годину постоји више мера са сличном наменом. Један од таквих примеира сличних мера унутар једног програма је подршка набавци приплодне стоке која се у свим посматраним годинама спроводила у оквиру мере Регрес за приплодну стоку, а поред тога зависно од године, и у оквиру других мера (2004–2006. године: Субвенције за унапређење села, 2006: Подршка руралном развоју, 2007: Подршка набавци основног стада и товног материјала, 2008: Подршка набавци основног стада у сточарству, Подстицај генетског унапређивања млечног говедарства).

Унапређење производње вина, ракије и пољопривредно-прахармабених производа са географским пореклом у оквиру Програма за 2007. годину према називу врло је близу мери – Традиционални пољопривредни производи и њихова заштита географског порекла у оквиру НИП-а за исту годину. На делимично преклапање мера указује и подршка воћарству и виноградарству. У 2007. години тај сектор се подржавао са три мере у оквиру Програма и две сличне мере у оквиру НИП-а.

Табела 2: Мере подршке воћарству и виноградарству у Програму и НИП-у за 2007. годину

Програм	НИП
Подстицање подизања вишегодишњих засада	
Подстицање ревитализације запуштених, оштећених, сортно неадекватних и заражених воћњака и винограда	Ерадикација чокота винове лозе
Подстицање производње садног материјала предосновне и основне категорије	Матични засади винове лозе

Расположиве информације указују да бар код неких од тих мера постоји могућност дуплирања подршке истим корисницима, што значи да исти корисници за исте намене могу добити подршку из две различите мере. Делимично преклапање истих или сличних намена у више мера упозорава на проблем недовољне координације политике како унутар једног програма, тако и између различитих програма.

Детаљнија анализа Програма по годинама показала је да су и поред врло различитог груписања мера у потпрограме и различитих назива мера, Програми за 2004. и 2005. годину у погледу врсте и броја мера доста слични. У оба Програма подршка произвођачима базира се на систему плаћања по јединици производа (премијама) за млеко, индустријско биље и пшеницу, регресирању свих важнијих инпута за пољопривреду (приплодна стока, гориво, ђубриво, анализе земљишта, квалификација) и подршци инвестицијама на газдинствима (у облику повраћаја трошкова и кредита), док су друге мере више општег карактера и подржавају сектор као целину (подизање квалитета, земљишна инфраструктура, стручне, саветодавне, научно-истраживачке, административно-техничке активности и сл.).

Прве веће промене у политици видљиве су у Програму за 2006. годину који се међу првима позива на нову Стратегију развоја пољопривреде Србије, донету 2005. године. У том Програму подршка произвођачима пшенице своди се на подршку у складиштењу, а премије за индустријско биље претварају се у плаћања површине по хектару и обухватају мањи број култура. Поново се уводи регресирање премија осигурања у пољопривреди, подршка некомерцијалним пољопривредним газдинствима (по члану старијем од 55 година који не остварује право на друге видове подршке) и подршка органској производњи (плаћања по хектару, односно грлу). Остали видови подршке не мењају се битније у односу на претходне две године.

Програми за 2007. и 2008. годину опет носе заједничке карактеристике и значе корак даље у погледу промена на политици. Подршка у производњи индустријског биља по хектару укида се и, уместо тога, уводи плаћење по килограму само за производњу дувана, а уводи се подршка у тову јунади (плаћања по грлу). Регресирање инпута за биљну производњу (ђубриво, гориво, семе) обједињује се у једну меру и за мале производњаче (до 10 хектара) претвара у паушално плаћање по хектару. Укинута је подршка некомерцијалним газдинствима. До значајних промена долази и у мерама које се односе на развој села.

**Табела 3: Промене мера које се односе на развој села
у Програмима за 2004–2008. годину**

2004. година	2005. година	2006. година	2007. година	2008. година
Субвенције за унапређење села Унапређење газдинства: – унапређење расног састава стоке куповином на домаћем тржишту и набавком из увоза – инвестиције на газдинствима Унапређење пласмана и квалитета: – сертификација органске производње – инвестиције у сортирке, пакирице Развој села: – едукација, удруживање, животна средина	Мере за унапређење села Унапређење газдинства: – унапређење расног састава стоке куповином на домаћем тржишту и набавком из увоза – инвестиције на газдинствима Унапређење пласмана и квалитета: – сертификација органске производње – инвестиције у сортирке, пакирице; складишта Развој села: – непољопривредне делатности – инфраструктура – едукација, удруживање, животна средина	Подршка руралном развоју Унапређење производње и пласмана: - – унапређење расног састава стоке набавком из увоза – инвестиције на газдинствима Јачање сеоске инфраструктуре Диверзификација руралне економије, организовање сеоског становништва, заштита животне средине	Подршка набавци основног стада и товног материјала у говедарству Подршка развоју села кроз повећање конкурентности пољопривреде и диверзификацију руралне економије Рефундирање дела трошкова купљење опреме за пољопривреду и унапређење продаје Подршка развоју агро и сеоског туризма (опрема, објекти)	Подршка набавци основног стада у сточарству Подршка развоју села кроз повећање конкурентности пољопривреде Подршка развоју села кроз диверзификацију руралне економије (туризам) Средства за изградњу система подршке пољопривреди и руралном развоју Подршка развоју органске производње (помоћ органским производоџицама)
				Средства за изградњу система подршке пољопривреди и руралном развоју – регионални и локални центри
				Подршка развоју органске производње (помоћ органским производоџицама)

У Програмима 2004–2005. године на развој села односила се само једна мера која је удруживала више врло различитих намена, од директне подршке производоџицама (набавка стоке), преко подршке инвестицијама у пољопривреди и подршке сертификацији органске пољопривреде, до подршке развоју села у ужем смислу (подршка сеоском становништву). Мера је била намењена само одређеним корисницима (нпр. за инвестиције само пољопривредни производоџачи до 40 односно 55 година старости у зависности од подручја). У Програму за 2007. годину та мера је разбијана у четири, а у Програму за 2008. годину у пет одвојених мера које су сада заокружене према намени и проширене у погледу корисника (без ограничења старости, различито учешће јавних средстава у зависности од подручја).

Програм за 2008. годину у том сегменту доста се приближио заокруживању мера на ниво појединих мера по узору на програме руралног развоја ЕУ како у погледу садржаја, тако и у погледу корисника и начина имплементације.

Несистематичан приступ програмирању мера, сталне промене у класификацији, као и промене врсте и облика мера указују на то да је аграрна политика Србије још у фази транзиције и тражења трајнијих концепата. Последњих година могу се наслутити покушаји приближавања мера Заједничкој аграрној политици ЕУ, али се они односе само на неке елементе те политике (пре свега политику руралног развоја), а не на политику као целину. То указује на још недовољно познавање и разумевање концепта политике ЕУ који се због тога несистематично преноси у домаћу политику.

4.2 Праћење реализације програма и систематизација мера буџетске подршке према међународним стандардима

4.2.1 Усклађеност програмирања и система евидентирања реализације

Циљ овог дела анализе био је успоставити директну везу између појединих мера (или дела мера) које су определјене у Програму МПШВ и евидентијама о реализацији буџета по буџетским линијама и на тој основи проценити усклађеност система програмирања са системом праћења финансијске реализације.

Проблеми са подацима

У току припреме овог извештаја аутори су имали изузетно отежан приступ неопходним подацима и информацијама захтеваним од одговарајућих служби МПШВ. Информације су касниле, извештавања о њима били су непотпуно и недовољно прецизни. Изузетак је Управа за трезор РС.

Подаци о утрошеним буџетским средствима добијени из рачунског центра, шефова финансијске службе и службеника задужених за процесирање појединих буџетских линија, значајно се разликују. Разлике се појављују не само у вредносним показатељима, већ и у обухватности буџетских позиција, њиховим називима и сл. Утрошена средства за поједине буџетске линије евидентирају се по различитим критеријумима: као средства плаћена у календарској години 01.01–31.12. текуће године; плаћања у периоду од 01.01. текуће године до 30.01. наредне године; средства одобрена за плаћање у календарској години, без обзира на то да ли су плаћена или чекају исплату.

Постоје значајна одступања о утрошеним средствима за поједине линије код службеника који процесирају поједине уредбе и у коначним извештајима финансијске службе и рачунског центра. Повратни ток информација – од врха ка доле не функционише аутоматски, тако да службеници немају увид шта је од одобрених средстава реализовано, а шта пренето у наредни период. Стандардне форме извештавања и праћења утрошених средстава не постоје – документација је неуредна и несистематична, један део није доступан у електронској форми. Годишњи извештаји појединих служби, који су истраживачком тиму достављени, врло су ниског квалитета и поузданости. Примећено је да се потпуно исти делови текста копирају из године у годину, а само цифре замењују новим, иновираним подацима.

Намеће се закључак да је постојећа вертикална хијерархијска структура недовољно ефикасна за динамичније унапређење рада служби одговорних за спровођење аграрне политике и мониторинг њеног ефекта.

Посебан проблем представља непостојање адекватне статистичке базе (основних) података о пољопривреди и руралним подручјима. Структура вредности пољопривредне производње и њене промене се не прате, подаци о структури фарми, структури дохотка фармера, потрошњи инпута и сл. се у Србији не евидентирају. Стандардизовање података са европском праксом није почело, чиме је свака компарација са окружењем искључена. Захтевани статистички подаци достављени истраживачком тиму од Републичког завода за статистику ниске су информационе моћи за потребе ове анализе из чега се може закључити да су услуге овог сервиса потпуно нефункционалне за иоле детаљније анализе аграрног сектора.

Управа за трезор МФ располаже подацима о регистрованим газдинствима и њиховим ресурсима, али овај, нажалост, парцијални и са другим званичним изворима неусклађен изврш информација је једини који се темељи на уредним базама података које се могу употребити и за различите дубље анализе.

За анализу је коришћена евидентија о утрошеним средствима за подршку пољопривреди и руралном развоју по појединим буџетским линијама коју је обезбедило Министарство пољопривреде. Извор података за период 2004–2006. био је рачунски центар. За 2006. годину достављени су и подаци финансијске службе МПШВ, а за 2007. годину само подаци финансијске службе МПШВ.

Евиденција утрошених буџетских средстава рађена је по систему економске класификације која не прати у целини мере у Програму за поједину годину. Постоји у Програму нема формалног опредељења из које буџетске линије ће се одређена мера финансијати, поступак успостављања линкова темељио се на анализи описа у програмима и тражења најадекватније буџетске линије у листи реализације програма. Додатна помоћ у том раду био

је и покушај идентификације линкова међу програмима и уредбама и буџетским линијама у реализацији програма. У неким случајевима упоређивани су и планирани и реализовани износи средстава.

У сваком случају, резултате тог дела анализе треба сматрати индикативним, пре свега као подлогу за проверу и дографирање од служби МПШВ, других надлежних министарства и трезора, који су, или би бар требало да су, детаљније упућени у суштину поједињих мера Програма и обухватност утрошених средстава по појединим буџетским линијама.

Поређење свих мера Програма са евиденцијом утрошених буџетских средстава по годинама налази се у Прилогима 5–8 Анекса. Приказане су мере и планирани износи буџета у оквиру годишњих Програма расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде и паралелно са тим буџетске линије из годишњих извештаја о реализацији које по расположивим подацима одговарају мерама у програму. За одређени број мера није било могуће пронаћи одговарајуће линије у реализацији и обратно, за неке линије у реализацији нисмо пронашли ставке у програму.

Сажетак квантитативне анализе усклађености елемената програма са елементима реализације приказан је у табели 4.

Табела 4: Укупна планирана и реализована¹ средства за подршку пољопривреди и индикатори упоредивости елемената програма и његове реализације

	2004.	2005.	2006.	2007.
Укупна вредност:				
Планирана средства у Програму (милиони динара)	16267,8	13308,7	15784,0	15105,0
Утрошена средства (милиони динара)	17990,4	12540,8	15395,7	15127,5
Индекс реализације (планирана средства=100)	110,6	94,2	97,5	100,1
Вредност мера који немају пар у реализацији односно програму:				
Планирана средства у Програму (милиони динара)	3401,6	2577,5	4395,2	530,0
Утрошена средства (милиони динара)	3702,3	2374,9	7116,2	632,2
Процент мера у Програму који нема пар у реализацији	20,9	19,4	27,8	3,5
Процент линија реализације који нема пар у Програму	20,6	18,9	46,2	4,2

Из табеле 4 јасно се види да у периоду 2004–2006. године евиденције реализације програма нису адекватно обухватале све мере у програму. У том периоду више од 20% вредности програма није било могуће директно повезати са реализацијом буџета, односно за између 20 и 50% реализације буџета није било могуће препознати мере у програму.

Од финансијски јачих мера у програму, чија реализација није праћена одвојено издвајамо:

- 2004: куповина пшенице за стратешке резерве (две хиљаде милиона динара),
регистрирање ђубрива (две стотине педесет милиона динара) и
мере за побољшање квалитета млека (осам стотина милиона динара)
- 2005: субвенције за индустриско биље (хиљаду четири стотине четрдесет два милиона динара),
регистрирање ђубрива (две стотине милиона динара) и
подршка набавци механизације и системи за наводњавање (четири стотине педесет три милиона)
- 2006: подршка некомерцијалним газдинствима (хиљаду осам стотина педесет два милиона динара),
регистрирање горива (девет стотина осамдесет четири милиона динара) и
регистрирање ђубрива (три стотине милиона динара).

На страни ставки евиденције које није могуће повезати са мерама у програму издвајамо за 2004. годину следеће ставке:

* премија за пшеницу (три хиљаде две стотине осамдесет девет милиона динара) за коју није јасно да ли се ради о субвенцији производиојачима или о куповини пшенице за стратешке резерве (програм) или обоје и

¹ Реализација не садржи буџетске линије везане за Ветеринарску управу и Управу за заштиту биља.

* текуће субвенције за пољопривреду (три стотине четрдесет четири милиона динара) за које не постоје никакве информације о намени плаћања

За 2005. годину проблематичне су:

* премија за куповину пшенице (седам стотина тридесет четири милиона динара) и

* текуће субвенције за пољопривреду (хиљаду једна стотина двадесет шест милиона динара)

У 2006. години проблематична ставка Текуће субвенције за пољопривреду порасла је чак на седам хиљада четрдесет милиона динара што представља више од 60% буџета у оквиру економске класификације 451 – Субвенције јавним нефинансијским предузетима и организацијама.

За године 2004–2006. може се рећи да систем евидентирања реализације није довољно флексибилно пратио програмске промене. Реализована средства све више су се сврстала у, са аналитског становишта крајње проблематичну ставку, Текуће субвенције за пољопривреду.

Табела 5: Примери одступања реализованих средстава у односу на планирана (милиони динара)

		2004.	2005.	2006.	2007.
Мере подстицања извоза	План	608,0	500,0	600,0	800,0
	реализација	1126,5	847,6	906,5	978,4
	индекс (план=100)	185,3	169,5	151,1	122,3
Подстицање подизања вишегодишњих засада	План	30,0	391,0	210,0	1000,0
	реализација	102,5	43,0	97,8	299,2
	индекс (план=100)	341,8	11,0	46,6	29,9
Регрес за приплодну стоку	План	402,0	402,0	452,0	450,0
	реализација	336,4	223,5	0,1	246,4
	индекс (план=100)	83,7	55,6	0,0	54,8
Премија за млеко	План	3296,0	2900,0	3042,0	1800,0
	реализација	3296,0	3242,0	2459,6	1997,1
	индекс (план=100)	100,0	111,8	80,9	111,0
Укупно	План	16267,8	13308,7	13967,0	15175,0
	реализација	17990,4	12640,8	15395,7	15127,5
	индекс (план=100)	110,6	95,0	110,2	99,7

Радикална промена у том погледу десила се 2007. године. Евиденције о реализацији буџета у тој години практично у целини прате програм. За 2007. годину нисмо добили податке из истог извора као за претходне године. Употребили смо евиденцију финансијске службе министарства, а не рачунског центра као у претходним годинама. Треба истаћи да системи праћења реализације буџета од Министарства за финансије и у другим земљама често не прате аналитички приступ у евиденцијама реализације. Баш због тога су паралелне евиденције ресорног министарства нужне. Непотребно је наглашавати важност тога да су обе евиденције бар на неком нивоу агрегата упоредиве и финансијски усклађене. Евиденција за 2007. годину не омогућава такве упоредне контроле, што смањује њен кредитабилитет. Још већи је проблем да паралелне евиденције министарства очито у претходним годинама нису биле довољно квалитетне да би то омогућило солидну анализу реализације Програма, као једне од важних информација потребних како за процену реалности планирања, тако и за даље анализе.

Постоји велика вероватноћа да се у планирању није посвећивала довољна пажња анализи претходних реализација Програма. Да су се добро анализирале претходне реализације Програма, тешко да би код појединачних мера дошло до тако великих одступања између плана и реализације. У Анексу (Прилози 5–8) за програме мера за које су била могућа поређења са евиденцијом утрошених средстава буџета, приказани су и индекси реализацији

је. Иако у укупном износу одступања реализације од плана нису проблематична, у неким мерама те разлике су јако велике. У табели 5 наводели само неке примере.

Извучени примери доста добро осликају општу слику стања у погледу усклађености програма и реализације. У неким програмима из године у годину уочава се доста већа реализација од планиране (нпр. Мере за подстицање извоза), у неким реализацијама је стално мања од плана (нпр. Регрес за приплодну стоку), у трећој групи су мере у којима је реализација у неким годинама знатно изнад плана, а у другим знатно испод (нпр. Подстицање подизања вишегодишњих засада) и само у неким мерама установљена су релативно мала одступања (нпр. Премија за млеко).

На бази приказаних примера могу се уочити потешкоће у планирању и консеквентно и тешкоће код спровођења мера. Јасно је да у мање-више ограниченој укупном буџету за пољопривреду већа реализација у неким мерама нужно резултира смањењем средстава за друге планиране намене. Неко ограничено време тај се проблем може решавати преносом исплате на другу годину (неизмирене обавезе са свим негативним консеквенцијама), али на дужи рок, то, по правилу, води у озбиљне буџетске потешкоће (знакови таквих потешкоћа могу се уочити у програму за 2008. годину, где планирана ставка Неизмирене обавезе износе већ две хиљаде стотину четрнаест милиона динара, што представља скоро 15% укупних планираних средстава за субвенције). Већи износи преноса неизмирених обавеза из године у годину, поготово ако то није евидентирано по појединачним мерама, могу у већини девијантно утицати и на саме резултате анализе праваца и промена аграрне политике.

Истраживачком тиму су остали непознати узроци за знатна одступања реализације од плана у појединачним мераама. Они се могу крити у лошем планирању, честим променама политике и руководећих структура у МПШВ, грешкама у евиденцији, а најчешће су последица неуважавања принципа одрживог буџетског финансирања. Ти принципи подразумевају реално планирање на нивоу појединачних мера и трошење у оквиру плана, уз разумну буџетску резерву. Познато је да је реално планирање у пољопривреди тешко, поготово ако не постоји добра информациона база. Због тога је толико важније да се то има у виду у припреми имплементационих процедура. Најнеизвеснији су тзв. Отворени конкурси, где се нпр. гарантује одређена исплата за све испоручене количине (нпр. извозни подстицаји за одређену робу у процентима од извозне цене). У таквим случајима сасвим се лако може догодити да захтеви буду знатно већи од расположивих средстава. По правилу, програм би требало да укључује клаузуле које ограничавају спровођење мере на одређену (планирану) висину укупних средстава и клаузуле које доносе недискриминаторне поступке расподеле средстава у случају већег обима захтева. Спровођење таквих врста конкурса је теже од такозваних отворених, али је одрживост буџетског финансирања доста већа.

4.2.2 Систематизација мера за анализу аграрне политике

Аграрна политика по правилу покрива врло широк дијапазон мера које по свом начину деловања улазе на скопро сва подручја јавних политика, од опште трговинске политike, па све до социјалне политike земље. Да би се разграничила подручја деловања аграрне политike и омогућила анализа значаја те политike, развили су се различити концепти систематизације мера.

Табела 6: Основна класификација мера аграрне политике употребљена у анализи

Шифра	Група мера
100	МЕРЕ ТРЖИШНО – ЦЕНОВНЕ ПОЛИТИКЕ
110	Мере подршке тржишту
111	Извозни подстицаји
112	Тржишне интервенције
113	Друге мере за стабилизацију тржишта
114	Домаћа помоћ у хранама
120	Мере подршке производњи
121	Директна плаћања производођачима
122	Субвенционисање инпута
123	Друга плаћања производођачима
200	СТРУКТУРНЕ МЕРЕ И МЕРЕ ПОДРШКЕ РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ
210	Повећање конкурентности пољопривредног сектора
211	Модернизација пољопривредних газдинстава
212	Остале директне подршке пољопривредним газдинствима
213	Унапређење и развој инфраструктуре везане за пољопривреду
214	Подршка производођачким удружењима за информационе и промотивне активности
215	Подршка за успостављање производођачких група и асоцијација
216	Подршка реструктуирању прехранбене индустрије
217	Остале мере на унапређењу конкурентности пољопривреде
220	Унапређење животне средине и сеоског амбијента
221	Плаћања фармерима у подручјима са хендикепом
222	Плаћања фармерима у заштићеним подручјима
223	Плаћања фармерима за очување животне средине и старање о добробити животиња
224	Подршка непроизводним инвестицијама
225	Подршка пошумљавању пољопривредног земљишта
226	Остале мере подршке заштите животне средине
230	Унапређење квалитета живота у руралним срединама и подстицање диверсификације
231	Диверзификација руралне економије
232	Рурална инфраструктура
233	Остале мере подршке руралном развоју
240	Изградња локалних капацитета (ЛИДЕР приступ)
300	ОСТАЛЕ МЕРЕ ПОДРШКЕ ПОЉОПРИВРЕДИ
301	R&D
302	Маркетинг и промотивни програми
303	Ветеринарска инспекција и контрола
304	Инспекција и контрола за заштиту биља
305	Остало
400	Социјални трансфери пољопривредном сектору
500	АДМИНИСТРАТИВНИ ТРОШКОВИ
900	ОСТАЛО – нелоцирано
990	БУЏЕТСКИ ТРАНСФЕРИ ДРУГИМ СЕКТОРИМА

Позната је ОЕЦД класификација мера чији је главни циљ, ако мало поједноставимо, да мере разврста по критеријуму њиховог утицаја на тржиште. Мере су разврстане у групе, зависно од последица које имају на тржишне дисторзије (*market distortion*). Сличан принцип прати и СТО класификација по кутијама (*boxes, traffic light system*) и (донекле) класификација по стубовима и осовинама, која се употребљава унутар ЕУ.

Паралелно са покушајем успостављања линкова између елемената програмирања и елемената евидентије реализације израђена је и систематизација мера у различите групе. У првом кораку циљ је био урадити доста поједностављену систематизацију мера са релативно великим групама, а која би ипак омогућила бар грубу анализу аграрне политике по критеријумима свих главних међународних класификација. Поједностављен систем већином прати систем ЕУ класификације са мањим модификацијама, које уважавају и неке принципе ОЕЦД и СТО класификације. Употребљен систем класификације представљен је у Табели 6.

Сажетак квантитативне анализе могућности класификације елемената програма и елемената праћења реализације мера аграрне политике приказан је у табели 7.

Табела 7: Резултати квантитативне анализе могућности класификације мера аграрне политике у групе

	2004.	2005.	2006.	2007.
Укупна вредност:				
Планирана средства у Програму (милиони динара)	16267,8	13308,7	15784,0	15105,0
Утрошена средства (милиони динара)	17990,4	12540,8	15395,7	15127,5
Вредност мера које није могуће сврстати у одређену групу:				
Планирана средства у Програму (милиони динара)	5117,5	5599,8	4400,0	3846,0
Утрошена средства (милиони динара)	8445,8	6591,0	7559,0	693,9
Проценат мера у Програму које није могуће недвосмислено класификовати	31,5	42,1	27,9	25,5
Проценат линија реализације које није могуће недвосмислено класифицирати	46,9	52,6	49,1	4,6

Резултати анализе могућности класификације указују да велики део програмираних мера, као и велики део ставки праћења реализације, није могуће јасно класификовати. Слично као и у анализи у претходном поглављу и ту се види битно побољшање стања у 2007 години. Проблем класификације се на страни програма по правилу јавља због тога, јер програми, бар финансијски, нисуовољно разрађени. Као пример у оквиру програма наводимо меру Машине и опрема (2004; 2005) и меру Средства намењена финансирању опреме за пољопривреду (2006; 2007). Те мере се односе на краткорочко кредитирање (група 122), дугорочне кредите за пољопривреду (група 211), као и прехрамбене кредите (група 216). Проблематични су и програми већином названи Мере за унапређење села, који обједињују мере различитих осовина другог стуба политике руралног развоја, а у периоду 2004–2006. године и мере тржишно-ценовне политike.

На страни реализације се у неким ставкама уочава исти проблем као и код програма, а поготово су проблематичне ставке Текуће субвенције за пољопривреду, Мере и акције у пољопривреди и Неизмирено обавезе, за које се стварно не зна шта је ту укључено, па тако није могуће разграничење ни на нивоу стубова.

4.3 Покушај квантитативне анализе буџетске подршке пољопривреди у периоду 2004–2007. године

Из резултата анализе у претходном поглављу сасвим јасно произлази да анализом буџетске подршке на основу добијених информација није могуће израдити егзактне анализе развоја аграрне политике. Ни са комбинацијом различитих других, по правилу парцијалних извора, то није могуће са довољно високом поузданошћу. У покушају да се направе бар грубе процене, сасвим спекултивно ушли смо у разраду неких, са становишта класификације, најпроблематичнијих ставки реализације буџета.

*Табела 8: Утрошена буџетска средства за подршку пољопривреди по групама мера
у периоду 2004–2007. године (индикативна процена)*

	Шифра групе	2004.	2005.	2006.	2007.
Вредност у милионима динара					
МЕРЕ ТРЖИШНО – ЦЕНОВНЕ ПОЛИТИКЕ	100	13846,2	8506,0	7419,1	12734,9
Мере подршке тржишту	110	3126,5	847,6	902,8	1978,4
Извозни подстицаји	111	1126,5	847,6	902,7	978,4
Тржишне интервенције	112	2000,0	0,0	0,0	1000,0
Директна плаћања производијачима	121	7488,1	5142,9	2820,9	2267,1
Субвенционисање инпута	122	3231,7	2515,5	3695,4	8489,4
СТРУКТУРНЕ МЕРЕ И МЕРЕ ПОДРШКЕ РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ	200	3510,6	3469,2	6834,2	2598,6
Повећање конкурентности пољопривредног сектора	210	3507,0	3467,1	6762,6	1880,7
Модернизација пољопривредних газдинстава	211	3204,7	2995,4	2664,7	1554,4
Остало директна подршка пољопривредним газдинствима	212	0,0	0,0	3431,4	0,0
Унапређење и развој инфраструктуре везане за пољопривреду	213	15,3	0,2	11,9	4,2
Подршка реструктуирању прехранбене индустрије	216	287,0	471,5	654,5	322,1
Унапређење животне средине и сеоског амбијента	220	3,5	2,1	32,7	46,6
Плаћања фармерима за очување животне средине и стварање о добробити животиња	223	3,5	2,1	32,7	46,6
Унапређење квалитета живота у руралним срединама и подстичање диверсификације	230	0,0	0,0	38,9	671,3
Диверзификација руралне економије	231	0,0	0,0	5,1	5,1
Рурална инфраструктура	232	0,0	0,0	33,8	666,3
ОСТАЛЕ МЕРЕ ПОДРШКЕ ПОЉОПРИВРЕДИ*	300	243,2	428,9	421,6	484,9
R&D	301	220,1	297,8	280,2	338,3
Ветеринарска инспекција и контрола	303	94,8	32,9	0,2	0,0
Остало	305	0,0	40,0	2,0	1,9
АДМИНИСТРАТИВНИ ТРОШКОВИ	500	23,0	91,1	139,4	144,7
ОСТАЛО – нелоцирано	900	392,6	137,4	952,8	432,2
УКУПНО ЗА АНАЛИЗУ*		17992,5	12541,5	15627,7	16250,7

* без ветерине

	Шифра групе	2004.	2005.	2006.	2007.
Вредност у милионима евра					
МЕРЕ ТРЖИШНО – ЦЕНОВНЕ ПОЛИТИКЕ	100	190,798	102,593	88,123	159,008
Мере подршке тржишту	110	43,082	10,223	10,723	24,703
Извозни подстицаји	111	15,522	10,223	10,723	12,217
Тржишне интервенције	112	27,560	0,000	0,000	12,486
Директна плаћања производијама	121	103,184	62,030	33,506	28,307
Субвенционисање инпута	122	44,532	30,340	43,894	105,998
СТРУКТУРНЕ МЕРЕ И МЕРЕ ПОДРШКЕ РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ	200	48,375	41,843	81,176	32,447
Повећање конкурентности пољопривредног сектора	210	48,326	41,818	80,325	23,483
Модернизација пољопривредних газдинстава	211	44,160	36,128	31,651	19,408
Остало директна подршка пољопривредним газдинствима	212	0,000	0,000	40,758	0,000
Унапређење и развој инфраструктуре везане за пољопривреду	213	0,211	0,003	0,141	0,053
Подршка реструктуирању прехранбене индустрије	216	3,955	5,686	7,774	4,022
Унапређење животне средине и сеоског амбијента	220	0,049	0,025	0,389	0,581
Плаћања фармерима за очување животне средине и старање о добробити животиња	223	0,049	0,025	0,389	0,581
Унапређење квалитета живота у руралним срединама и подстицање диверзификације	230	0,000	0,000	0,462	8,382
Диверзификација руралне економије	231	0,000	0,000	0,060	0,063
Рурална инфраструктура	232	0,000	0,000	0,402	8,319
ОСТАЛЕ МЕРЕ ПОДРШКЕ ПОЉОПРИВРЕДИ*	300	3,351	5,173	5,131	6,054
R&D	301	3,034	3,592	3,328	4,224
Ветеринарска инспекција и контрола	303	1,307	0,397	0,002	0,000
Остало	305	0,000	0,482	0,024	0,024
АДМИНИСТРАТИВНИ ТРОШКОВИ	500	0,317	1,099	1,779	1,807
ОСТАЛО – нелоцирано	900	5,410	1,657	11,194	5,397
УКУПНО ЗА АНАЛИЗУ*		247,934	151,267	185,624	202,905

* без ветеринарне

Да бисмо на неки начин разбили буџетску линију Текуће субвенције за пољопривреду према намени, употребили смо податке о утрошеним буџетским средствима из других парцијалних извора. Користили смо додатне евиденције из службе за праћење кредита и податке из извештаја Трезора о директним плаћањима. Тим подацима оригиналну буџетску линију успели смо разбити на више линија према њиховом садржају, тако да је нераспоређен остао знатно мањи износ. Укупни износ утрошених буџетских средстава остао је непромењен.

Буџетска линија Пољопривредна опрема у 2004. и 2005. години према расположивим информацијама укључује субвенционисање кредита и то како краткорочних, тако и дугорочних. Ту линију смо разбили на основу добијене спецификације из евиденције службе за праћење кредита на Краткорочне кредите пољопривреди који се сврставају у групу регресирање инпута (122), на Дугорочне кредите пољопривреди који представљају део групе Подршка инвестицијама у пољопривреди (211) и Прехранбене кредите који иду у групу Подршка инвестиција у прерађивачкој индустрији (216).

Буџетску линију Премија за куповину пшенице у 2004. години у укупном износу три хиљаде две стотине осамдесет девет милиона динара расподелили смо у две линије: у линију Куповина пшенице у робне резерве (112) ставили смо укупан планиран износ за куповину пшенице у робне резерве (две хиљаде милиона динара), а у Премију за пшеницу (121) разлику до укупног износа реализације оригиналне буџетске линије.

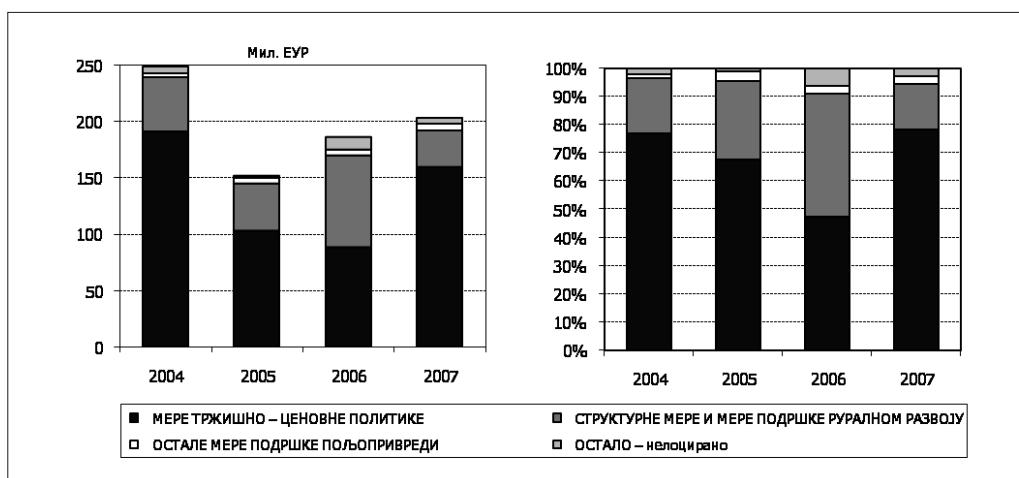
И коначно, неке ставке у мањим износима, иако није било могуће јасно раздвојити намене, сврстали смо у једну групу по критеријуму (вероватно) већинског удела.

Прераспоређивање и допуна података са напоменама у вези са изворима употребљених информација детаљније су приказани у Прилогима 9–12, паралелно са оригиналним подацима. Додати и класификовани су и подаци из НИП-а.

Укупна утрошена буџетска средства за подршку пољопривреди и руралном развоју (заједно са НИП-ом) по групама мера из табеле 6 приказане су у табели 8.

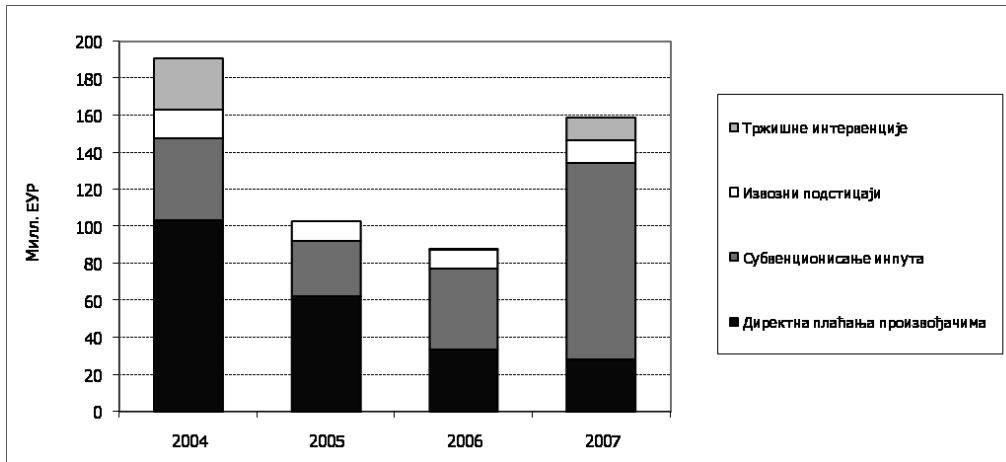
Даља анализа темељи се на подацима прерачунатим у еврима, чиме се смањује утицај инфлације на резултате.

Квантитативна анализа утрошених средстава за подршку пољопривреди јасно показује на значајан смањење буџета за те намене у 2005. години у односу на 2004. годину. После тог пада, уочава се раст, али ниво из 2004. године још није постигнут.



Графикон 1: Висина и структура буџетских средстава за подршку пољопривреди у периоду 2004–2007. године по стубовима аграрне политike (индикативна процена)

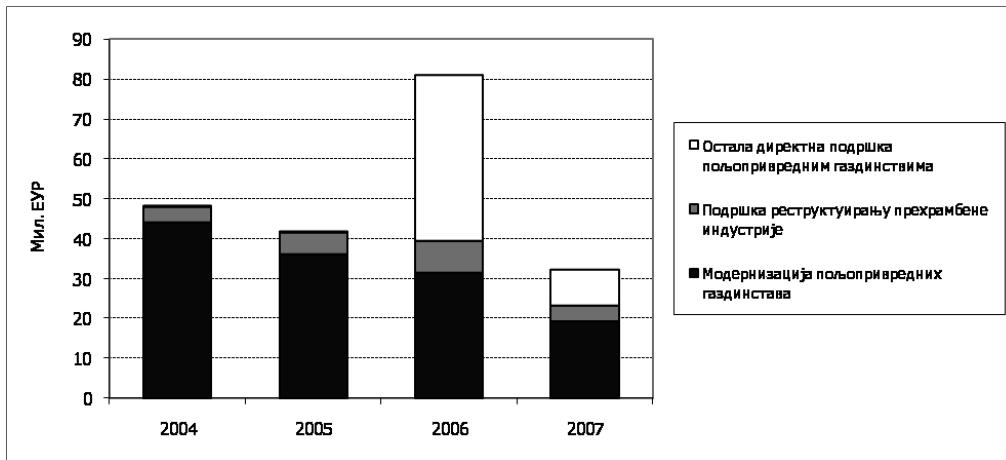
Поред промена у висини укупно утрошених средстава за подршку пољопривреди у посматраном периоду, могу се уочити доста велике осцилације подршке по стубовима политике (Графикон 1). Буџетска средства за мере тржишно-ценовне политике су се у раздобљу до 2006. године брзо смањивала (у 2006. години износила су 46% вредности из 2004. године), а у 2007. години видимо опет велико повећање у односу на претходну годину. Разлог за смањење у 2005. години можемо тражити у смањењу укупног буџета (у структури нису видљиве битне разлике), док је у 2006. години то последица великог повећања реализације у оквиру другог стуба (увођење мере Подршка некомерцијалним пољопривредним газдинствима) на рачун првог. Ако изузмемо 2006. годину, удео првог стуба у укупном буџету у све три године доста је сличан (73–80%), али ако погледамо детаљније структуру група мера унутар првог стуба, видимо да је дошло до радикалних промена политике.



Графикон 2: Висина буџетских средстава за тржишно-ценовну политику у периоду 2004–2007. године по групама мера (индикативна процена)

У оквиру тржишно-ценовне политике средства за директна плаћања су се у периоду 2004–2007. године значајно смањила (Графикон 2). У 2007. години за ту намену утрошена је тек добра четвртина средстава у односу на 2004. годину, што је последица непостојања вишегодишњег планирања мера и финансијских извора за њихово спровођење. На другој стани, у последње две године, а нарочито у последњој години, види се велики пораст средстава за регресирање инпута. Удео тих средстава у укупним средствима првог стуба изузетно је велики (67%) и стога неупоредив са структуром у ЕУ или у земљама у окружењу.

У оквиру мера другог стуба, структурне политике и политике развоја села већ смо поменули меру Подршка некомеријалним пољопривредним газдинствима (Остало директна подршка пољопривредним газдинствима), која се спроводила само у 2006. години, а по обimu средстава била је врло значајна. Тадај дискурс јасно је уочљив и на Графикону 3.



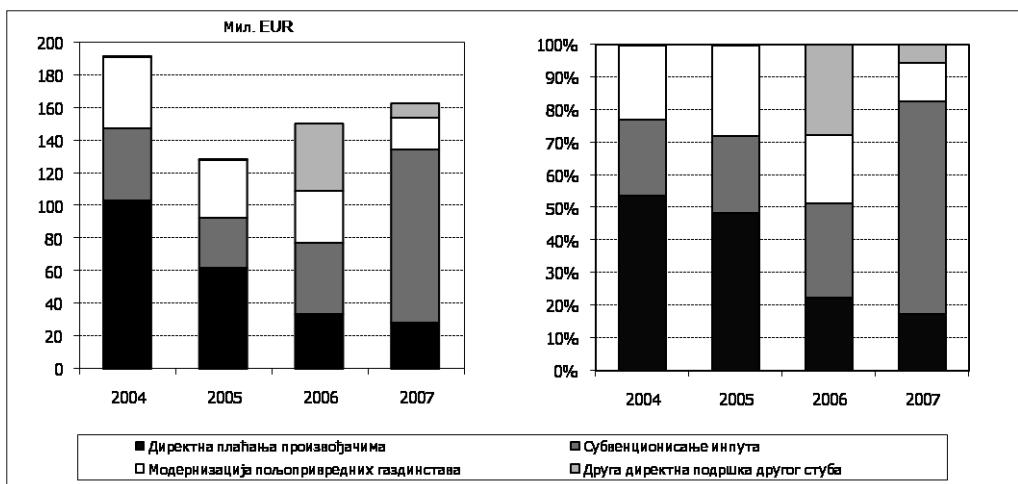
Графикон 3: Висина буџетских средстава за структурну политику и политику развоја села у периоду 2004–2007. године по групама мера (индикативна процена)

Ако изузмемо средства за меру Подршка некомеријалним пољопривредним газдинствима (она сама је представљала 92% свих мера у оквиру удружене групе Остало програми руралног развоја), онда се види да је већина средстава другог стуба утрошена у облику подршке инвестицијама у пољопривреди. Висина тих средстава доста

се смањила у 2007. години, а у тој години и укупан износ за ту политику најмањи је у посматраном периоду. То из-ненађује, поготово ако висину средстава у 2007. години упоредимо са значајем те политике која се прокламира у стратешким и развојним документима. Практично, променом администрације у МПШВ средином 2007. године, подршка руралном развоју сведена је на минорни износ. Непознато је да ли је смањење средстава за рурални развој последица политике тадашње администрације, или су разлог били велика суша и значајан временски заостatak у исплатама сељацима (због кашњења у формирању Владе). Практично, већина средстава је пласирана у тој години кроз директна давања, односно субвенционисање инпута како би се ублажили ефекти суше.

Средства за финасирање разних служби у посматраном периоду расту, али треба нагласити да су та средства релативно мала, што указује на слабу развијеност пре свега служби за опште сервисе за пољопривреду (катастар, саветодавна служба и др.). Овако мали износ средстава за подстицање развоја услужних сервиса може се делимично тражити у чињеници да су они финансиранi из донаторских пројеката и других фондова.

Употребљена класификација омогућава и друге видове анализе. Једна од интересантних поготово за пољопривредне производијаче је анализа оног дела укупне подршке, која значи пре свега директну подршку производијачима. У ту категорију можемо из првог стуба политике укључити Директна плаћања производијачима (121) и Субвенционисање инпута (122), а из другог стуба пре свега Модернизација пољопривредних газдинства (211). Остала директна плаћања пољопривредним газдинствима (212) и Плаћања фармерима за очување животне средине и старање о добробити животиња (223) (у графикону 4 приказано у укупном износу: Друга директна подршка другог стуба).



Графикон 4: Висина и структура буџетских средстава за директну подршку пољопривредним производијачима у периоду 2004–2007. године по групама мера (индикативна процена)

Укупна средства за директну подршку производијачима представљају око 80% укупне подршке. Слично као и код укупних средстава, и ту се види пад у 2005. години, након чега је уследио постепен и доста стабилан раст. Иако су скоковите промене обима подршке попут пада у 2005. години за производијаче болне, вероватно је још више проблематично често и радикално мењање врсте и облика плаћања. По правилу, корисници различитих врста подршке нису исти производијачи. Они који су у једној години нпр. користили директна плаћања за одређену врсту производње, није нужно да су у другој години користили и средства за регресирање инпута у сличном износу. То значи да мењање врсте плаћања може резултирати и у јакој редистрибуцији средстава међу производијачима. То свакако не даје производијачима осећај стабилности и сигурности, што је један од битних услова стабилне производње.

Вероватно су баш радикалне и брзе промене врсте буџетске подршке највећи суштински проблем аграрне политике Србије. Тaj проблем био је елабориран у поглављу о планирању, а квантитативна анализа реализације буџетске подршке пољопривреди те констатације смо потврђује.

5 ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

5.1 Закључци

У спровођењу аграрне политике Србије можемо препознати све главне фазе циклуса јавне политике, али су препознатљиви и **значајни дефицити у квалитету рада и активности**. Ти дефицити постоје у свим фазама, а поготово у имплементацији и мониторингу. **Препознатљив је прагматичан приступ, који је утемељен још на предтранзионим елементима, као и значајном јачању интересне политике.** У појединим мерама се препознаје популанизам и настојање да се санира настало стање, уместо да се иде у сусрет спречавању да таква стања настану. Очигледне су радикалне промене политике након промене административних структура на челу МПШВ, што је, са аспекта интереса, сектора недопустиво. Овакве осцилације у програмским опредељењима недопустиве су са аспекта укупне ефикасности сектора, интереса корисника буџета и прокламованог циља на усклађивању са CAP-ом.

Инситуционално, земља још није спремна за спровођење аграрне политике по принципима модерних јавних политика, што важи и за преузимање политике руралног развоја у предприступној подршци ЕУ, која ће бити омогућена кад Србија добије статус земље кандидата. Генерална оцена је да је у аграрној политици Србије потребно извести темељите реформе у свим њеним елементима. То је неопходан преудслов да би земља била способна да реализује своје планиране циљеве. Потребне су институционалне реформе, поготово у смислу подизања административних капацитета. Потребна је и целовита реформа аграрне политике, коју је потребно ставити у модеран имплементациони оквир, са главним циљем подршке преструктуирању польопривреде и јачања руралног развоја.

Синтеза закључака у наставку урађена је по схеми круга политике.

Програмирање

А. Конзистентност и конвергентност мера

Аграрна политика у Србији само је делимично концептуализована на стратешкој основи. Актуелна Стратегија до данас није подржана пратећим програмским документима, па су и мере за њену имплементацију недоследно пратиле заједничке циљеве. У дефинисању и избору мера могуће је препознати тражење суштинских развојних проблема, али је њихова концептуализација и квантификација преко циљева и инструмената изведена само у обрисима. **Највећи је проблем, да се сличне мере понављају у различитим облицима, и то унутар истог програма и исте институције (МПШВ), а да ефекти изостају. Није препознатљив системски приступ, где би више мера било фокусирано на исти циљ са допунским ефектима, него је очигледна парцијалност и прагматичност приступа.** У том смислу, индикативно је да се мере другог стуба третирају готово као посве одвојен део политике, без довољно бриге о синергетском ефекту који се може постићи њиховом координацијом са мерама првог стуба.

Б. Трошковна ефикасност и додатност мера

Разположиви јавни документи и информације из ресорног министарства не указују да су пре одабира мера биле урађене оцене трошковне ефикасности, додатности мера, или да је висина подршке дефинисана на основу објективних критеријума. За овакав приступ недостаје и аналитичка основа и базе података, а нема индиција да се на њиховом успостављању ради. У том погледу вероватно је реч о пракси субјективизације у дефинисању и избору мера.

В. Стратешко дизајнирање мера

Концептуализација мера у различитим програмима још је недовољна. Мере се не програмирају по принципу разлоги–циљеви–опис мере са критеријумима–финансијски и имплементациони оквир–индикатори стања, аут-пута и резултата, него на основу веома скромног, површинског описа циљева и инструмента. Имплементациони механизми нису најбоље прилагођени циљевима дефинисаним у програму, што у крајњем случају доводи до великог удаљавања од жељених ефеката.

Г. Недискриминаторност и доступност мера за потенцијалне користионице

У неким мерама могуће је препознати фаворизирање неких група (нпр. велике донације сточарској производњи кроз различите програме), иако генерално то није тако сигнификантан недостатак политике. Како принцип

недискриминације није јасно дефинисан, могуће је да доносиоци одлука нису свесни значаја тог принципа у модерној аграрној политици.

Д. Стабилност и градуалност мера

Аграрна политика у Србији је још значајно обележена брзим променама мера. Нове и финансијски значајне мере се брзо уводе и брзо гасе. Стабилност мера није обезбеђена, што је знак да је политика још у транзицији и да нема дугогодишњег оквира који свака политичка и административна структура не би могла мењати по својим, по правилу, субјективним проценама.

Имплементација

Ћ. Компетентност институција за извођење политике

У погледу компетентности одговарајућих служби и институција, јасни и забрињавајући су дефицити вертикалне и хоризонталне координације политике. За Србију је карактеристично постојање бројних институција које раде на пољу аграрне и руралне политике, без централне координације и мониторинга на државном нивоу. „Уско грло“ је у дефициту координативних тела и њихових компетенција унутар МПШВ, главне институције за спровођење аграрне политike.

Е. Транспарентне процедуре и контроле за спровођење мера

Процедуре за спровођење и контролу мера нису биле детаљно истраживане, али се већ на бази парцијалног приступа у програмирању и спровођењу мера може закључити да оне нису довољно транспарентне. Извештаји о контроли реализоване подршке указују на висок проценат злоупотреба од корисника. Недоследне процедуре са једне стране и недостатак људства у контролним службама са друге старне, чине систем контроле недовољно ефикасним у овом моменту.

Ж. Стални и конзистетни финансијски извори и процедуре

Финансијски извори нису одређени за више година унапред, већ се мењају у зависности од годишњег државног буџета и учешћа пољопривреде у њему. На тај начин нестабилност политike се повећава. Финансијски токови нису били детаљно истраживани, али је и ту могуће констатовати одступања од међународних стандарда у погледу спровођења буџетске политике, централне координације и транспарентности.

Мониторинг и евалуација

З. Транспарентно праћење програма и мера са буџетском реализацијом

Подаци о реализацији буџета по неким општим стандардима нису доступни. Информације су фрагментиране и децентрализоване. Јавно доступних извора детаљних информација о утрошеним буџетским средствима за пољопривреду нема. Једини јавни документ су годишњи програми који садрже индикативне буџетске оквире, без довољно систематичности и конзистентности. Уз то, реализована средства, како се видело, не поклапају се са планираним. Систем индикатора за праћење ефекта није постављен.

И. Сталност и квалитет аналитичарског рада

Аналитичарски рад се може приметити само у фрагментима. Нема правног основа за стално праћење аграрне политike, нити су изграђене компетентне институције. Годишњих аналитичких извештаја о целокупној реализацији буџетске пољопривреде и реализацији циљева нема, нити је могућа њихова припрема због недостатка административних база података. Ниво повремених процена ефеката политике је у веома рудиментарној фази.

Ј. Процена ефеката програма

Процена ефеката програма због недостатка информационе основе није могућа.

Аграрну политику Србије је само делимично могуће упоредити са међународним стандардима и теоретским концептима. Опис мера одступа од тих стандарда, или оне садрже различите елементе политике, које је немогуће класификовати у концептуално заокружене групе. И оно што се могло сврстati у групе према међународним стандардима, не говори о неком одређеном правцу политike. Елементи међународно компатибилније политике се уводе парцијално, а главни курс политике није могуће јасно дефинисати. Очito је враћање политике на регресирање инпута, што је СТО и ЕУ некомпаративна политика, али се и то ради недоследно и ад хоц. И тамо, где се покушавају уводити ЕУ компативне мере, то су више покушаји, који могу бити и штетни због недостатка целовитог приступа. Судећи према политици која је анализирана, **Србија се концептуално још не припрема за чланство у ЕУ у смислу реформе политике.**

5.2 Препоруке

5.2.1 Праћење буџетских средстава

Из анализе буџетске подршке пољопривреди реализоване преко МПШВ, проблема везаних за садашњи систем праћења утрошених буџетских средстава и разумевања значаја тих информација за анализу ефекта и програмирање аграрне политике произлазе следеће препоруке:

а) Потребно је наставити инвентаризацију свих буџетских трансфера за пољопривреду у најширем смислу. То значи да треба обухватити цео буџет Министарства пољопривреде, као и све мере других министарства које се односе на пољопривреду. Требало би укључити и подршку пољопривреди која се обезбеђује различитим донацијама, као и субнационалне (регионалне и општинске) програме, за које смо добили само половичне податке. Према искуству, најефикасније је да се ти подаци сакупе по завршетку буџетске (календарске) године и то према стварној реализацији (плаћањима). Подаци се морају интегрисати у јединствен систем на свим нивоима на којима се имплементирају мере подршке пољопривреди и руралном развоју, закључно са општинама.

б) Следећи корак је разграничење буџета на мере које се односе на администрацију, друге кориснике ван пољопривреде (нпр. шумарство, водопривреда) и мере које представљају подршку пољопривреди у најширем смислу. За такво разграничење нема јако чврстих правила и у много чему то је ствар одлуке у земљи. Битно је да се то уради јединствено и да се онда исти принципи разграничују користе стално и за све намене.

в) Даље груписање мера подршке пољопривреди зависи од намена. За различите намене користе се различите методологије (СТО, ОЕЦД, ЕУ). Свака методологија тражи нешто другачији приступ иако имају и неке заједничке карактеристике. Мере треба груписати пре свега према намени (кориснику, облику исплате, производу), а мање према циљу. Паметно је да је основна база података разрађена и организована што универзалније на начин који омогућава класификацију мера према захтевима различитих методологија. То се може урадити само ако је евидентија о утрошеним буџетским средствима разрађена до нивоа појединачних садржајно заокружених мера. Класификација мера за националне потребе обично је прилагођена специфичним потребама земље уз уважавање општих принципа (најбоље ЕУ) и принципа упоредивости у дужем временском периоду.

г) Класификација мера и анализа аграрне политике израђени у оквиру ове студије могу послужити као попазиште за даљи рад. **То значи да треба критички прегледати изложене резултате, потражити и допунити податке који недостају, на тој основи израдити целовиту (јавну) информацију о утрошеним буџетским средствима и коначну анализу аграрне политике**, успоставити адекватан начин праћења реализације, који ће омогућити распоређивање мера у групе према међународно упоредивим класификацијама и успоставити систем редовне анализе резултата најмање по критеријумима употребљеним у овој студији.

д) Вишегодишње планирање мера и потребних буџетских средстава може се квалитетно израдити тек након завршене анализе досадашње политике. У контексту планирања значајно је и обухватање административних трошкова, јер ће се са развојем аграрне политике (и приближавањем ЕУ) ти трошкови повећавати паралелно са повећањем подршке пољопривреди (нове институције, контроле и други захтеви).

5.2.2 Опште препоруке

Препоруке произлазе из процене стања и завршене анализе. Подељене су на институционалне и на оне везане за реформу политике. Оне захтевају и одговарајуће законске промене.

Институционалне промене су основ и за суштинске промене политике. Потребно је:

а) Увести принципе циклуса јавне политике у извођење аграрне политике Србије. Овакав системски приступ недостаје и у раду других министарства, али је у пољопривреди овај проблем ургентан због комплексности политике и великог броја хетерогених учесника на које се она односи.

б) Реорганизовати МПШВ и одредити јасне компетенције за програмирање и имплементирање политике. Кадровско ојачати МПШВ у деловима где је то потребно, поготово у виду преузимања ЕУ политици у будућности. Наша је процена да досада имплементирани пројекти на институционалном јачању и изградњи капацитета МПШВ нису дали задовољавајуће резултате или да одрживост тих резултата није обезбеђена.

в) Увести централну координацију имплементације аграрне политике. Најадекватније место је МПШВ.

г) Изградити транспарентне буџетске информационе токове и усагласити процедуре, као и формирати систем финансијског тока и рачуноводства, постепено по принципима ЕУ.

д) Изградити аналитичке капацитете за програмирање и анализу аграрне политике. Ојачати МПШВ, као и инвестирати у изградњу аналитичке инфраструктуре ван МПШВ. Ове капацитете треба развити на свим нивоима, будући да у земљи не постоји кадар са оваквим знањима. Оваква знања се морају уврстити у образовне програме. Осигурати сталне финансијске изворе за тај сервис.

ђ) Едуковати чиновнике у модерном менаџменту јавних политика и увести праксе модерног менаџмента.

е) Прегледати, надградити и ујединити процедуре за одабир корисника и увести централну контролу. Овај посао мора имати највећи ниво транспарентности. Постепено увести ЕУ принципе на том подручју.

Потребна је реформа политике на следећим принципима:

ж) Дефинисати концепт аграрне политике, циљеве и приоритете, који постепено прилагођава аграрну политику захтевима ЕУ и уз то модернизује сектор, јача рурални развој, омогућује реализацију приступних преговора и успешан приступ земље у ЕУ.

з) Припремити вишегодишњи план извођења политике са одабиром мера и дефинисаним финансијским и имплементационим оквиром; мере дефинисане на основу стратешког дизајна (проблеми–циљеви–опис–критеријуми–корисници–индикатори).

и) Обезбедити стабилан и сигуран вишегодишњи буџет за аграр и мере подршке руралном развоју.

6 ПРИЛОЗИ

ПРИЛОГ 1: Програм расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2004. годину

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
НЕИЗМИРЕНЕ ОБАВЕЗЕ				
ТЕКУЋИ И РАЗВОЈНИ ПОДСТИЦАЈИ				
ПРЕМИЈЕ ЗА МЛЕКО И ИНДУСТРИЈСКО БИЉЕ				
Премија за млеко	Уредба о регресу за приплодну стоку и премији за млеко за период јануар-март 2004. годину (СГ РС, 3/04). Уредба о премији за млеко за 2004. годину (СГ РС, 45/04)	Плаћања за млеко испоручено млекарама (различита висина за произвођаче у маргиналним и осталим подручјима)	по литри	производођачи
Премија за шећерну репу	Уредба о премији за производњу шећерне репе за период јануар-март 2004. године (СГ РС, 3/04) Уредба о премији за шећерну репу за 2004. годину (СГ РС, 45/04)	Плаћања за уговорену производњу по хектару	по килограму	производођачи
Премија за сунцокрет	Уредба о премији за производњу меркантилног сунцокрета за период јануар-март 2004. године (СГ РС, 3/04) Уредба о премији за производњу меркантилног сунцокрета за 2004. годину (СГ РС, 45/04)	Плаћања за уговорену производњу по хектару	по килограму	производођачи
Премија за сој	Уредба о премији за производњу меркантилне соје за период јануар-март 2004. године (СГ РС, 3/04) Уредба о премији за производњу меркантилне соје за 2004. годину (СГ РС, 45/04)	Плаћања за уговорену производњу по хектару	по килограму	производођачи
Премија за дуван	Уредба о премији за дуван у листу за период јануар-март 2004. године (СГ РС, 3/04) Уредба о премији за дуван у листу за 2004. годину (СГ РС, 66/04)	Плаћања за уговорену производњу по хектару	по килограму	производођачи

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Премија за уљану тикву	Уредба о премији за производњу меркантилног семена уљане тикве за 2004. годину (СГ РС, 104/04)	Плаћања за предату количину уљарама	по килограму	производођачи
МЕРЕ УНАПРЕЂЕЊА ПРОДУКТИВНОСТИ ГАЗДИНСТАВА				
Мере унапређења у сточарству	Уредба о утврђивању програма развоја и унапређења сточарства за период јануар-март 2004. годину (СГ РС, 3/04) Уредба о утврђивању Програма развоја и унапређења сточарства за период април-децембар 2004. годину (СГ РС, 45/04)	Кофинансирање програма селекције, контроле, тестова, изложби	по активности	институције
Регрес за приплодну стоку	Уредба о регресу за приплодну стоку и премији за млеко за период јануар-март 2004. године(СГ РС, 3/04) Уредба о регресу за приплодну стоку и нова пчелиња друштва за период април-децембар 2004. године (СГ РС, 53/04) Уредба о регресу за приплодну стоку и нова пчелиња друштва за период април-децембар 2004. године (СГ РС, 53/04)	Подршка набавци и узгоју квалитетне приплодне стоке (краве првотелке, приплодни бикови, овце и козе које су се први пут ојагните/ојариле, приплодни овнови и јарчеви) Подршка набавци и узгоју квалитетних пчелињих друштава	по грлу по кошници	производођачи
Регрес за подизање нових засада				
Подстицање подизања нових засада шљиве	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање засада шљива у 2004. години (СГ РС, 58/04)	Плаћања за нове засаде (висина у зависности од густине садње)	по хектару	производођачи
Подстицање подизања нових засада винограда	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање засада винове лозе у 2004. години (СГ РС, 53/04)	Плаћања за нове засаде	по хектару	производођачи
Подстицај за производњу сертификованог семена и садног материјала				
Подстицање производње сертификованог семена соје	/	Плаћања за производњу сертификованог семена	по килограму	производођачи
Подстицање подизања матичњака са основним садним материјалом	/	Подршка за подизање матичњака	/	производођачи

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Додатне мере за подизање продуктивности газдинства				
Привремена подршка производиоџима хмела	Уредба о премији за производњу хмела за 2004. годину (СГ РС, 66/04)	Плаћања за одржавање хмељеника	по хектару	производиоџачи
Подршка контроли и искорењавању штетних корова	/	Подршка изради стратегије и програма, обука, информисање, куповина хербицида	/	/
Субвенционисање анализе земљишта и добијања препорука за примену одговарајућих ђубрива	/	Поврат трошкова анализа	по узорку	/
Мере унапређења пласмана пољопривредних производа	/	Подршка едукацији кадрова за рад у робној берзи		
МЕРЕ УРЕЂЕЊА ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА				
Проширење поседа земљорадника	Уредба о коришћењу средстава за проширење земљишног поседа за период од 1. децембра 2003. до 31. марта 2004. године (СГ РС, 3/04)	Регресирање куповине најмање 3 хектара обрадивог земљишта (у зависности од постојећег поседа и подручја)	по хектару	производиоџачи – физичка лица
Калцификација земљишта	Уредба о коришћењу средстава за калцификацију киселог обрадивог пољопривредног земљишта за период јануар-март 2004. године (СГ РС, 3/04) Уредба о коришћењу средстава за калцификацију киселог обрадивог пољопривредног земљишта за период април-децембар 2004. године (СГ РС, 45/04)	Подела кречњака преко пољопривредне стручне службе	бесплатан материјал	производиоџачи – физичка лица
Уређење пољопривредног земљишта	Уредба о утврђивању Програма извођења радова на заштити, коришћењу и уређењу пољопривредног земљишта за 2004. годину (СГ РС, 67/04)	Пројекти као комасација, системи за наводњавање, одводњавање, контрола плодности И сл.		
МЕРЕ ПОДСТИЦАЊА ИЗВОЗА	Уредба о коришћењу средстава за подстицај извоза пољопривредних и прехранбених производа за период јануар-март 2004. године (СГ РС, 3/04) Уредба о коришћењу средстава за подстицај извоза пољопривредних и прехранбених производа за 2004. годину (СГ РС, 48/04 и 70/04)	Извозни подстицаји (јунеће месо, сточна храна, млеко и производи, свеже и конзервирано воће, поврће, сокови, уље, брашно, вино, ракија)	проценат од извозне цене	извозници

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
КУПОВИНА ПШЕНИЦЕ ЗА СТРАТЕШКЕ РЕЗЕРВЕ		Републичка дирекција за робне резерве		
РЕГРЕСИРАЊЕ БУБРИВА И ГОРИВА				
Регресирање горива	Уредба о посебним условима промета дизел горива Д-2 за радове у пољопривреди у 2004. години (СГ РС, 39/04 и 70/04)	Регреси за дизел гориво Д2 за количине до 30 л по ха	по литри горива	произвођачи
Регресирање ђубрива	/	Куповина и дистрибуција НПК преко робних резерви		
Регресирање противградне заштите	/	Регресирање куповине противградних ракета	по ракети	
СТРУЧНЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ СЛУЖБЕ		Подршка саветодавним активностима, прикупљање података о производњи, тржишне информације		институције
РЕГИСТАР ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА		Финансирање израде регистра		МПШВ
МЕРЕ И АКЦИЈЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ				
Трошкови анализа узетих узорака у унутрашњем промету		Финансирање контроле квалитета пољопривредно-прехрамбених производа и инпута		МПШВ
Подршка научним и стручним активностима		Кофинансирање манифестација, издавања књига и научних радова и других пројекта		
Рад комисија и стручних савета		Покриће дневница и путних трошкова чланова комисија		МПШВ
Међународна сарадња и обавезе		Чланарине међународним организацијама		МПШВ
Генетски биљни и животињски ресурси	Уредба о утврђивању Програма о расподели и коришћењу средстава за очување и одржivo коришћење генетичких ресурса домаћих животиња за 2004. годину (СГ РС, 53/04) Уредба о утврђивању Програма о расподели и коришћењу средстава за очување и одржivo коришћење биљних генетичких ресурса за храну и пољопривреду за 2004. годину (СГ РС, 76/04)	Подршка за држање минималног броја грла угрожених врста у производњи (подовско говече, буша, брдски коњ, нонијус, балкански магарац, моравка, мангалица, праменка, чоканска цигаја, балканска коза, живина) Набавка нових приплодних грла Чување колекционих засада и колекција семена Држање националне базе података, банке гена и други пројекти	по грлу /	производњачи, институције
СУБВЕНЦИЈЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ СЕЛА	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за унапређење села у 2004. години (СГ РС, 67/04)			

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Субвенције за унапређење газдинства		<p>Подршка у набавци стоке из увоза и куповини на домаћем тржишту</p> <p>Подршка инвестирању у постројења за производњу воћа, поврћа, пећурка и цвећа</p> <p>Подршка инвестирању у набавци постројења и унапређења санитарних услова за гајење стоке</p>	проценат од трошкова	произвођачи млађи од 40 година
Субвенције за унапређење пласмана и квалитета производа		<p>Подршка развоју и ширењу органске производње (трошкови сертификације, промене намена земљишта)</p> <p>Подршка инвестирању у постројења за сортирање, лаковање и стандардизацију воћа и поврћа</p> <p>Промовисање и заштита локалних производа</p>	проценат од пројекта	произвођачи млађи од 40 година, удржека грађана, локална самоуправа, 33
Субвенције за развој села		<p>Едукација сеоског становништва</p> <p>Удружење и организовање сеоског становништва ради заједничких активности</p> <p>Активности усмерене ка заштити животне средине</p> <p>Очување сеоске заједнице и промовисање економских и културних вредности на селу</p>	проценат од пројекта	удружења грађана, локална самоуправа, 33
МАШИНЕ И ОПРЕМА	Уредба о утврђивању Програма мера за подстицање развоја пољопривредне производње за 2004. годину (СГ РС, 45/04, 70/04 и 83/04)	<p>Краткорочно кредитирање примарне производње до године дана и каматом 5,5%, без валутне клаузле, преко Фонда за развој</p> <p>Дугорочко кредитирање примарне производње са роком враћања до 5 година и каматом 3%, са валутном клаузулом</p>		регистрована газдинства
МЕРЕ ЗА ПОБОЉШАЊЕ КВАЛИТЕТА МЛЕКА	/	Кредити за инвестиције у основну опрему (машине за мужу, лактофризи)		газдинства мале и средње величине
Мере за побољшање контроле квалитета		Кофинансирање трошкова увођења система квалитета (ISO)	проценат пројекта	прерадивачка индустрија
Нема у програму	Уредба о премији за меркантилну пшеницу рода 2004. године (СГ РС, 78/04)	Плаћања за количине ускладиштене код правних лица и за продате количине	по килограму	производјачи
Нема у програму	Уредба о премији за семенску пшеницу рода 2004. године (СГ РС, 100/04)	Плаћања за произведену натуналну робу ради дораде	по килограму	производјачи
Нема у програму	Уредба о утврђивању Програма распореда и коришћења средстава за кредитирање предузећа прехранбене индустрије за 2004. годину (СГ РС, 66/04)	Кредити преко фонда за развој		прерадивачка индустрија

**ПРИЛОГ 2: Програм расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде,
шумарства и водопривреде за 2005. годину**

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
НЕИЗМИРЕНЕ ОБАВЕЗЕ				
ТЕКУЋИ И РАЗВОЈНИ ПОДСТИЦАЈИ				
ПРЕМИЈЕ ЗА МЛЕКО И ИНДУСТРИЈСКО БИЉЕ				
Премија за млеко	Уредба о премији за млеко за 2005. годину (Службени гласник РС, број 3/05 и 38/05)	Плаћању за млеко испоручено млекарама (различита висина за производитеље у маргиналним и осталим подручјима)	по литри	производиођачи
Субвенције за индустријско биље	Уредба о премији за производњу меркантилног сунцокрета за 2005. годину (Службени гласник РС, број 26/05)	Плаћања за уговорену производњу по хектару Премија за сунцокрет Премија за соју Премија за дуван Премија за уљану тикву Премија за хмель	по килограму	производиођачи
Мере подстицања извоза	Уредба о коришћењу средстава за подстицај извозапољoprivrednih и прехrambenih производa за 2005. годину (Службени гласник РС, број 3/05, 42/05, 71/05 и 81/05)	Извозни подстицаји (јунеће месо, сточна храна, млеко и производи, свеже и конзервирано воће, поврће, сокови, уље, брашно, вино, ракија)	проценат од извозне цене	извозници
Регрес за ђубрива	Куповина ђубрива преко Робних резерви по повољним паритетима	/	/	производиођачи
Подстицање подизања нових засада воћа и винове лозе	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање засада воћа у 2005. години (Службени гласник РС, број 29/05)	Плаћања за нове засаде (висина зависна од густине садње)	по хектару	производиођачи
Мере за побољшање извоза, контроле квалитета и маркетинга	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за увођење и сертификацију система безбедности хране у 2005. години (Службени гласник РС, број 44/05)	Увођење савремених система контроле квалитета усаглашених са светским стандардима (EUROGAP, HACCP, ISO...) и активности у области маркетинга и промоције пољoprivrednih производа (присуство на међународним сајмовима, семинарима, изложбама, смотрама, као и едукација запослених у различитим областима	проценат пројекта	праћивачка индустрија
Подршка набавци механизације и системе за наводњавање	/			

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Подршка изградњија тржишта закупа земљишта	Уредба о коришћењу средстава за обрадиво пољопривредно земљиште дато у закуп (Службени гласник РС, број 21/05)	Регресирање куповине најмање 3 хектара обрадивог земљишта (у зависности од постојећег поседа и подручја)	по хектару	производјачи – физичка лица
ПРЕМИЈА ЗА ПРОИЗВОДЊУ И СКЛАДИШТЕЊЕ ПШЕНИЦЕ	Уредба о субвенционисању производње и складиштења пшенице рода 2005. године (Службени гласник РС, број 60/05 и 71/05)	Плаћања по хектару засејаних површина Плаћања по тони ускладиштене пшенице	по хектару по тони	производјачи
МЕРЕ УНАПРЕЂЕЊА ПРОДУКТИВНОСТИ ГАЗДИНСТВА				
Мере унапређења у сточарству	Уредба о утврђивању Програма развоја и унапређења сточарства за 2005. годину (Службени гласник РС, број 38/05)	Кофинансирање програма селекције, контроле, тестова, изложби	по активности	институције
Регрес за приплодну стоку	Уредба о регресу за приплодну стоку и селекционисане пчелиње матице за 2005. годину (Службени гласник РС, број 16/05)	Подршка у набавци и узгоју квалитетне приплодне стоке (краве првотелке, приплодни бикови, овце и козе које су се први пут ојагњиле/ојариле, приплодни овнови и јарчеви) Подршка набавци и узгоју квалитетних пчелињих друштава	по грлу по кошници	производјачи
Подстицање подизања матичњака са основним садним материјалом	/	Подршка за подизање матичњака	/	производјачи
Подршка производјачима хмельја	Уредба о премији за производњу хмельја за 2005. годину (Службени гласник РС, број 26/05)	Плаћања за одржавање хмельеника	по ha	производјачи
Подршка контроли и искорењавању штетних корова	/	Подршка у изради стратегије и програма, обука, информисање, куповина хербицида	/	/
Субвенције за унапређење пласмана и квалитета производа	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за унапређење села у 2005. години (Службени гласник РС, број 10/05)	Подршка у развоју и ширењу органске производње (трошкови сертификације, промене намена земљишта) Подршка инвестирању у постројења за сортирање, паковање и стандардизацију воћа и поврћа Промовисање и заштита локалних производа	проценат од пројекта	производјачи млађи од 40 година, удружења грађана, локална самоуправа, 33

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Мере за побољшање квалитета млека	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање квалитета млека у 2005. години (Службени гласник РС, број 86/05)	Кредити за инвестиције у основну опрему (машине за мужу, лактофризи)		газдинства мале и средње величине
МЕРЕ УНАПРЕЂЕЊА СЕЛА				
Калцификација земљишта	Уредба о коришћењу средстава за калцификацију киселог обрадивог пољопривредног земљишта у 2005. години (Службени гласник РС, број 21/05)	Подела кречњака преко пољопривредне стручне службе	бесплатан материјал	производјачи – физичка лица
Уређење пољопривредног земљишта	Уредба о утврђивању Програма извођења радова на заштити, коришћењу и уређењу пољопривредног земљишта за 2005. годину (Службени гласник РС, број 38/05)	Пројекти као комасација, системи за наводњавање, одводњавање, контрола плодности и сл.		
СУБВЕНЦИЈЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ СЕЛА				
Субвенције за унапређење газдинства	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за унапређење села у 2005. години (Службени гласник РС, број 10/05)	Подршка у набавци стоке из увоза и куповини на домаћем тржишту Подршка инвестирању у постројења за производњу воћа, поврћа, печурака и цвећа Подршка инвестирању у набавку постројења и унапређења санитарних услова за гајење стоке	оценат од трошкова	производјачи млађи од 40 година
Субвенције за развој села	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за унапређење села у 2005. години (Службени гласник РС, број 10/05)	Едукација сеоског становништва Удруживање и организовање сеоског становништва ради заједничких активности Активности усмерене ка заштити животне средине Очување сеоске заједнице, и промовисање економских и културних вредности на селу	оценат од пројекта	удружења грађана, локална самоуправа, 33
МАШИНЕ И ОПРЕМА	Уредба о утврђивању подстицајних средстава за обнову пољопривредне опреме и механизације у 2005. години (Службени гласник РС, број 10/05, 50/05)	Краткорочно кредитирање примарне производње до године дана и каматом 5,5%, без валутне клаузуле, преко Фонда за развој Дугорочко кредитирање примарне производње са роком враћања до 5 година и каматом 3%, са валутном клаузулом		регистрована газдинства

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
МЕРЕ И АКЦИЈЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ				
Трошкови анализа узетих узорака у унутрашњем промету		Финансирање контроле квалитета пољопривредно-прехрамбених производа и инпута		МПШВ
Подршка научним пројектима и стручним активностима				
Рад комисија и стручних савета		Покриће дневница и путних трошкова чланова комисија		МПШВ
Међународна сарадња и обавезе		Чланарине међународним организацијама		МПШВ
Генетски биљни и животињски ресурси	Уредба о утврђивању Програма о расподели и коришћењу средстава за очување и одржivo коришћење генетичких ресурса домаћих животиња за 2005. годину (Службени гласник РС, број 38/05)	Подршка за држање минималног броја гргла угрожених врста у производњи (подовско говеђе, буша, брдски коњ, нонијус, балкански магарац, моравка, мангуста, праменка, чоканска цигаја, балканска коза, живина) Набавка нових приплодних гргла Чување колекционих засада и колекција семена Држање националне базе података, банке гена и други пројекти	по грлу /	производјачи, институције
Стручне пољопривредне службе		Подршка саветодавним активностима, прикупљање података о производњи, тражишне информације		Институције
Регистар пољопривредних газдинстава		Финансирање израде регистра		МПШВ
Субвенционисање анализе земљишта и добијања препорука за примену одговарајућих ђубрива	Уредба о коришћењу средстава за систематску контролу плодности обрадивог пољопривредног земљишта (Службени гласник РС, број 38/05)	Поврат трошкова анализа	по узорку /	
Нема у програму	Уредба о коришћењу средстава за подстицај извоза пољопривредних и прехрамбених производа за 2005. годину (Службени гласник РС број 3/05, 42/05, 71/05 и 81/05)			

**ПРИЛОГ 3: Програм расподеле и коришћења средстава субвенција у области пољопривреде,
шумарства и водопривреде за 2006. годину**

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
НЕИЗМИРЕНЕ ОБАВЕЗЕ				
СУБВЕНЦИЈЕ ПРОИЗВОДЊИ И ПОВЕЋАЊУ ПРОДУКТИВНОСТИ				
ПРЕМИЈЕ ЗА МЛЕКО И ИНДУСТРИЈСКО БИЉЕ				
МЕРЕ ПОДСТИЦАЊА ИЗВОЗА	Уредба о коришћењу средстава за субвенције производјачима пољопривредних и прехрамбених производа за 2006 годину (Службени гласник РС, број 5/06)	Извозни подстицаји (јунеће месо, сточна храна, млеко и производи, свеже и конзервирано воће, поврће, сокови, уље, брашно, вино, ракија)	процент од извозне цене	извозници
Премија за млеко	Уредба о премији за млеко за 2006. годину (Службени гласник РС, број 117/06)	Плаћања за млеко испоручено млекарама (различита висина за производјаче у маргиналним и осталим подручјима)	по литри	производјачи
Субвенционисање производње индустријског биља	Уредба о субвенционисању производње индустријског биља рода 2006. године (Службени гласник РС, број 56/06)	Плаћања за уговорену производњу по хектару	по хектару	производјачи
Регрес за приплодну стоку	Уредба о регресу за квалитетну приплодну стоку и селекционисање пчелиње матице за 2006. годину (Службени гласник РС, број 15/06)	Подршка у набавци и узгоју квалитетне приплодне стоке (краве првотелке, приплодни бикови, овце и козе које су се први пут ојагњиле/ојариле, приплодни овнови и јарчеви) Подршка у набавци и узгоју квалитетних пчелињих друштава	по грлу по кошници	производјачи
Регресирање минералних ђубрива и дизел горива	Уредба о условима и начину коришћења средстава за регресирање минералних ђубрива и дизел горива за сетву озимих култура за 2006. годину (Службени гласник РС, број 82/06); Уредба о условима и начину коришћења средстава за регресирање минералних ђубрива за радове у пољопривреди у 2006. години (Службени гласник РС, број 23/06)	Рефундирање трошкова	процент вредности до максималног износа	производјачи

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Подршка у складиштењу пшенице	Уредба о субвенционисању складиштења пшенице рода 2006. године (Службени гласник РС, број 58/06)	Подршка у приватном складиштењу за количине максимално 4 тоне по хектару	по тони	производођачи
МЕРЕ УНАПРЕЂЕЊА СЕЛА				
Подстицање подизања нових засада воћа, винове лозе и хмеља	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање вишегодишњих производних засада воћа, винове лозе и хмеља у 2006. години (Службени гласник РС, број 27/06)	Плаћања за нове засаде (висина у зависности од густине садње)	по хектару	производођачи
СУБВЕНЦИЈЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ СЕЛА	Уредба о расподели и коришћењу подстицајних средстава за унапређење села у 2006. години (Службени гласник РС, број 11/06)			
Унапређење расног састава стоке набавком из увоза		Кофинансирање увоза стоке уз рачун (више за маргинална подручја по грлу)	оценат од трошкова	производођачи млађи од 40 година
Инвестиције на пољопривредним газдинствима		Набавка машина и опреме за пољопривреду (ратарство, хортикултура, сточарство) Поправка, дограмња и адаптација објекта за смештај стоке Унапређење пласмана (сушаре, хладњаче, складишта)	оценат од пројекта	производођачи млађи од 40 година, удружења грађана, локална самоуправа, 33
Обнова и јачање сеоске инфраструктуре		Кофинансирање инфраструктуре (електрика, путеви, водовод, канализација, сеоски домови, бизнис инкубаторе)	оценат од пројекта	локална самоуправа, удржавања и задруге
Диверзификација активности на пољопривредним газдинствима		Дограмња и адаптација објекта и набавка опреме за бављење агро, еко и другим облицима туризма Дограмња и адаптација објекта и набавка опреме за бављење традиционалним занатима Развој и промоција локалних производа и сеоских вредности	оценат од пројекта	физичка лица, локалне самоуправе, удружења грађана, задруге
Подизање капацитета за рад на развоју села и организовању сеоског становништва ради заједничких активности		Едукација за стратешко планирање, удрживање и задруге, обнова салаша, демонстрационе фарме, регионална сарадња и мобилност младих фармера и њиховог удрживања	/	

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Заштита животне средине и сеоских предела		<p>Сеоска ѡубришта, сточно гробље, ветрозаштитни појасеви, пошумљавање и затрављивање ерозијом угрожених подручја, изградња потпорних зидова, насипа и других видова заштите од ерозије, санирање депонија, успостављање производње глистењака</p> <p>Интегрални пројекти за поновно успостављање пашних система у високопланинским областима (пастири, теренска возила, товарне жиотиње, опрема, агрегати, склоништа, обука паса)</p> <p>Кошење високопланинских природних ливада</p>	<p>проценат од пројекта</p> <p>по хектару</p>	<p>физичка лица, локалне самоуправе, удружења грађана, задруге</p> <p>физичка лица</p>
Подшка за увођење и сертификацију система безбедности хране	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за увођење и сертификацију система безбедности хране у 2006. години (Службени гласник РС, број 56/06)	Кофинансирање трошкова увођења система квалитета	проценат пројекта	прерадивачка индустрија
Органска производња		<p>Подршка у развоју органске пољопривреде</p> <p>Развој и промоција органских производа</p> <p>Подизање капацитета за рад на развоју органске пољопривреде</p> <p>Подршка успостављању органске производње</p> <p>Подршка органској сертификацији</p>	проценат од пројекта	физичка лица, локалне самоуправе, удружења грађана, задруге
Мере унапређења у сточарству	Уредба о утврђивању Програма развоја И унапређења сточарства за 2006. годину (Службени гласник РС, број 58/06)	Кофинансирање програма селекције, контроле, тестова, изложби	по активности	институције
Подстицање подизања матичњака са основним садним материјалом	/	Подршка за подизање матичњака	/	производиоци
Подршка некомерцијалним газдинствима	Уредба о коришћењу средстава подршке некомерцијалним пољопривредним газдинствима у 2006. години (Службени гласник РС, број 8/06)	Подршка животном стандарду за људе који зависе од пољопривреде, а нису у могућности да својим развојем прате економске реформе	физичка лица	члан некомерцијалног пољопривредног газдинства

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Подршка тржишту закупа	Уредба о коришћењу средстава за обрадиво пољопривредно земљиште дато у закуп у 2006. години (Службени гласник РС, број 15/06)	Подршка старијим сељацима који дају земљу у закуп младима уз уговор на 5 година	по хектару	регистрована газдинства
МЕРЕ И АКЦИЈЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ				
Подршка премијама осигурања у пољопривреди	Уредба о условима и начину коришћења средстава за регресирање осигурања животиња, усева и плодова у 2006. години (Службени гласник РС, број 27/06)	Кофинансирање премија осигурања стоке и усева	оценет вредности	произвођачи
Калцификација земљишта	Уредба о коришћењу средстава за калцификацију киселог обрадивог пољопривредног земљишта у 2006. години (Службени гласник РС, број 15/06)	Подела кречњака преко пољопривредне стручне службе	бесплатан материјал	произвођачи – физичка лица
Уређење пољопривредног земљишта	Уредба о утврђивању програма извођења радова на заштити, коришћењу и уређењу пољопривредног земљишта за 2006. годину (Службени гласник РС, број 15/06)	Пројекти као комасација, системи за наводњавање, одводњавање, контрола плодности и сл.		
Генетски биљни и животињски ресурси	Уредба о утврђивању Програма о расподели и коришћењу подстицајних средстава за очување и одрживо коришћење генетичких ресурса домаћих животиња за 2006. годину (Службени гласник РС, број 23/06)	Подршка да држање минималног броја гра на угрожених врста у производњи (подовско говеђе, буша, брдски коњ, нонијус, балкански магарац, моравка, мангулица, прamenka, чоканска цигаја, балканска коза, живина) Набавка нових приплодних гра Чување колекционих засада и колекција семена Држање националне базе података, банке гена и други пројекти	по грлу / /	производјачи, институције
<i>Субвенционисање анализе земљишта и добијања препорука за примену одговарајућих ђубрива</i>	Уредба о коришћењу средстава за систематску контролу плодности обрадивог пољопривредног земљишта (Службени гласник РС, број 15/06)	Поврат трошкова анализа	по узорку	/
Трошкови анализа узетих узорака унутрашњем промету	/	Финансирање контроле квалитета пољопривредно-прехрамбених производа и инпута		МПШВ

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Подршка научним и стручним активностима, пољопривредним и сеоским манифестацијама и информисању пољопривредника	/			
Регистар пољопривредних газдинстава	/	Финансирање израде регистра Штампање образца за регистрацију газдинстава		МПШВ
Међународна сарадња и обавезе		Чланарине међународним организацијама		МПШВ
СТРУЧНЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ СЛУЖБЕ	/	Подршка у саветодавним активностима, прикупљање података о производњи, тржишне информације		институције
МАШИНЕ И ОПРЕМА				
Средства намењена за финансирање опреме за пољопривреду	Уредба о утврђивању програма мера за подстицање развоја пољопривредне производње за 2006. годину (Службени гласник РС, број 3/06)	Краткорочно кредитирање примарне производње до године дана и каматом 5,5%, без валутне клаузуле, преко Фонда за развој Дугорочко кредитирање примарне производње са роком враћања до 5 година и каматом 3%, са валутном клаузулом		регистрована газдинства
Нема у програму	Уредба о расподели ии коришћењу подстицајних средстава за инвестирање у пољопривреду у 2006. години (Службени гласник РС, број 11/06	Подршка инвестицијама на газдинствима Набавка пластеника, стакленика и опреме, набавка пакерица, сортирки и опреме Опрема за наводњавање, вадилице, противградне мреже, мотокултиватори, сејалице, атомизери и електрични пастири, опрема за мужу и хлађење сировог млека	проценај проекта до максималног износа по опреми и фарми	физичка лица, задруге, удружења грађана
Нема у програму	Уредба о коришћењу средстава за субвенције производијачима пољопривредних и прехрамбених производа за 2006 годину (Службени гласник РС, број 5/06).	Кредити преко Фонда за развој		прерадничка индустрија

**ПРИЛОГ 4: Програм расподеле и коришћења средстава субвенција
у области пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2007. годину**

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
СУБВЕНЦИЈЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ				
МЕРЕ ПОДСТИЦАЊА ИЗВОЗА	<p>Уредба о коришћењу средстава субвенција произвођачима пољопривредних и прехрамбених производа за период јануар–март 2007. године (Службени гласник РС, број 6/07)</p> <p>Уредба о коришћењу средстава за субвенције произвођачима пољориvreдних и прехрамбених производа за период јануар–јун 2007. године (Службени гласник РС, број 50/07)</p> <p>Уредба о коришћењу средстава за субвенције произвођачима пољопривредних и прехрамбених производа за 2007. годину (Службени гласник РС, број 64/07)</p>	Извозни подстицаји (јунчеће месо, сточна храна, млеко и производи, свеже и конзервирано воће, поврће, сокови, уље, брашно, вино, ракија...)	оценат од извозне цене	извозници
Премија за млеко	<p>Уредба о премији за млеко за период јануар–март 2007. године (Службени гласник РС, број 6/07)</p> <p>Уредба о премији за млеко за период јануар–јун 2007. године (Службени гласник РС, број 38/07)</p> <p>Уредба о премији за млеко за 2007. годину (Службени гласник РС, број 64/07)</p>	Плаћање за млеко испоручено млекарама (различита висина за производјаче у маргиналним и осталим подручјима)	по литри	производјачи
Листа препоручених сорти	/			центри за тестирање сорти, винове лозе и хмельја
Подршка премијама осигурања у пољопривреди	<p>Уредба о условима и начину коришћења средстава за регресирање осигурања животиња за период јануар–март 2007. године (Службени гласник РС, број 6/07)</p> <p>Уредба о условима и начину коришћења средстава за регресирање осигурања животиња за период јануар–јун 2007. године (Службени гласник РС, број 38/07)</p> <p>Уредба о условима и начину коришћења средстава за регресирање осигурања животиња, усева и плодова у 2007. години (Службени гласник РС, бр. 71/07 и 99/07) (Службени гласник РС, број 67/07)</p>	Кофинансирање премија осигурања стоке и усева	оценат вредности	производјачи

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Трошкови анализа узетих узорака у унутрашњем промету	/	Финансирање контроле квалитета пљоопривредно-премарбених производа и инпута		МПШВ
Регистар пљоопривредних газдинстава и Виноградарско-винарски регистар	/	Финансирање израде регистра Штампање образца за регистрацију газдинстава		МПШВ
Међународна сарадња и обавезе		Чланарине међународним организацијама		МПШВ
Генетски биљни и животињски ресурси	Уредба о утврђивању Програма о расподели и коришћењу подстицајних средстава за очување и одрживо коришћење генетичких ресурса домаћих животиња за 2006. годину (Службени гласник РС, број 23/06)	Подршка за држање минималног броја грав угрожених врста у производњи (подовско говеђе, буша, брдски коњ, нонијус, балкански магарац, моравка, мангулица, прamenka, чоканска цигаја, балканска коза, живина) Набавка нових приплодних грла Чување колекционих засада и колекција семена Држање националне базе података, банке гена и други пројекти	по грлу /	производјачи, институције
Подршка научним и стручним активностима, пљоопривредним и сеоским манифестацијама и информисању пљоопривредника	/			
Подстицање у подизању нових засада воћа, винове лозе и хмеља	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање вишегодишњих производних засада воћа и за попуну младих вишегодишњих производних засада воћа за период јануар-јун 2007. године (Службени гласник РС, број 50/07) Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање вишегодишњих производних засада воћа за 2007. годину (измена 97/07), (Службени гласник РС, број 64/07)	Плаћања за нове засаде (висина у зависности од густине садње)	по хектару	производјачи

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Подстицање у производњи садног материјала предосновне и основне категорије	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање матичних засада воћа, винове лозе и хмеља у периоду јануар-јун 2007. године (Службени гласник РС, број 50/07) Уредба о коришћењу подстицајних средстава за подизање вишегодишњих производних засада са насловом винове лозе и хмеља за 2007. годину (измена 97/07), (Службени гласник РС, број 64/07)	Подршка за подизање матичњака	/	производођачи
Унапређење производње вина, ракије и пљопривредно-прехрамбених производа са географским пореклом	Уредба о расподели и коришћењу подстицајних средстава за унапређење производње вина, ракије и пљопривредно-прехрамбених производа са географским пореклом у 2007. години. (Службени гласник РС, број 80/07)	Кофинансирање пројекта		производођачи, удружења, задужбине, Нио
Подршка у развоју органске производње	Уредба о расподели и коришћењу средстава за подршку развоју органске производње за 2007. годину (Службени гласник РС, број 95/07)		по хектару, грлу, кошници	производођачи
Подстицање ревитализације запуштених, оштећених, сортно неадекватних и заражених воћњака и винограда	Уредба о расподели и коришћењу подстицајних средстава за ерадикацију и ревитализацију винограда за 2007. годину (Службени гласник РС, број 80/07)	Подршка крчењу старих засада и подсађивању	по чокоту и садници; 25% организатору рада (задруга, организација производођача)	производођачи
Подршка за увођење и сертификацију система безбедности и квалитета хране	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за увођење и сертификацију добра пљопривредне праксе према захтевима GLOBALGAP-а за 2007. годину (Службени гласник РС, број 95/07)	Кофинансираје пројекта увођења система GLOBALGAP	по пројекту и газдинству	производођачи
Подршка тржишту закупа земљишта	Уредба о коришћењу средстава за обрадиво пљопривредно земљиште дато у закуп у 2007. години (Службени гласник РС, број 80/07)	Подршка старијим сељацима који дају земљу у закуп младима уз уговору на 5 година	по хектару	регистрована газдинства
Регрес за приплодну стоку	Уредба о регресу за квалитетну приплодну стоку и селекционисане пчелиње матице за 2007. годину (Службени гласник РС, број 64/07)	Подршка у набавци и узгоју квалитетне приплодне стоке (краве првотелке, приплодни бикови, овце и козе које су се први пут ојагњиле/ојариле, приплодни овнови и јарчеви) Подршка у набавци и узгоју квалитетних пчелињих друштава	по грлу	производођачи

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Мере унапређења у сточарству	Уредба о утврђивању Програма развоја и унапређења сточарства за 2007. годину. (Службени гласник РС, број 64/07) Уредба о утврђивању Програма развоја и унапређења сточарства у Републици Србији за период 2008-2012. године (Службени гласник РС, број 99/07)	Кофинансирање програма селекције, контроле, тестова, изложби	по активности	институције
Подстицај това јунади	Уредба о коришћењу подстицајних средстава за тов јунади у 2007. години (Службени гласник РС, број 67/07)	Плаћања за товљену јунад, заклану у кланицама (гра минимално 100 дана у тову) до максималног износа по газдинству	по хектару	производјачи
Регресирање инпута у ратарско-повртарској производњи	Уредба о условима и начину коришћења средстава за регресирање репроматеријала за производњу ратарских и повртарских култура у 2007. години. (Службени гласник РС, број 67/07)	Поврат трошкова набавке горива, ђубрива и семена	проценат вредности до максималног износа	производјачи
Средства за изградњу система подршке руралног развоја	Уредба о расподели и коришћењу подстицајних средстава за изградњу система подршке руралног развоја у 2007. години (Службени гласник РС, број 104/07).	Кофинансирање формирања локалних информационих центара	проценат вредности пројекта	рурално становништво у различitim облицима организовања
НЕИЗМИРЕНЕ ОБАВЕЗЕ		Премија за млеко Регрес за приплодну стоку Мере за унапређење села Мере подстицања извоза Калцификација пољопривредног земљишта Мере уређења пољопривредног земљишта Регресирање инпута за пољопривредну производњу Мере унапређења пољопривредне производње Стручне пољопривредне службе		
СТРУЧНЕ ПОЉОПРИВЕДНЕ СЛУЖБЕ	Уредба о коришћењу средстава за подршку у спровођењу поверених и других стручно-саветодавних послова у пољопривреди за 2007. годину (Службени гласник РС, број 67/07)	Подршка саветодавним активностима, прикупљање података о производњи, тржишне информације		институције

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
СРЕДСТВА ЗА ОТКУП ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА (СРЕДСТВА ЗА ПОДРШКУ СТАБИЛНОСТИ ТРЖИШТА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА)	/			
Машине и опрема				
Субвенционисање прехрамбене индустрије	Уредба о утврђивању Програма расподеле и коришћења средстава за кредитирање предузећа која обављају делатност у области прехрамбене индустрије за период јануар-март 2007. године (Службени гласник РС, број 6/07) Уредба о утврђивању Програма расподеле и коришћења средстава за кредитирање предузећа која обављају делатност у области прехрамбене индустрије за период јануар-јун 2007. године (Службени гласник РС, број 38/07) Уредба о утврђивању Програма расподеле и коришћења средстава за кредитирање предузећа која обављају делатност у области прехрамбене индустрије за 2007. годину (Службени гласник РС, број 67/07) годину	Кредити преко Фонда за развој	прерадивачка индустрија	
Средства намењена финансирању опреме за пољопривреду	Уредба о утврђивању Програма мера за подстицање развоја пољопривредне производње за 2007. годину (Службени гласник РС, бр. 73/07 и 113/07)	Краткорочно кредитирање примарне производње до године дана и каматом 5,5%, без валутне клаузуле, преко Фонда за развој Дугорочно кредитирање примарне производње са роком враћања до 5 година и каматом 3%, са валутном клаузулом		регистрована газдинства
Подршка развоју села кроз повећање конкурентности пољопривреде и диверзификацију руралне економије				
Подршка развоју села кроз инвестицирање у пољопривредну опрему и механизацију	Уредба о расподели и коришћењу подстицајних средстава за подршку развоју села кроз инвестицирање у пољопривредну опрему и механизацију у 2007. години. (Службени гласник РС, број 67/07)	Кофинансирање инвестиција на пољопривредним газдинствима	оценат вредности инвестиције (виши за маргинална подручја)	производјачи

Мера	Уредба	Опис	Облик	Корисник
Подршка развоју села кроз инвестирање у рурални туризам	Уредба о расподели и коришћењу подстицајних средстава за подршку развоју села кроз инвестирање у рурални туризам за 2007. годину.(Службени гласник РС, број 67/07)	Подршка пројектима сеоског туризма (инвестиције и промоција)	проценат вредности инвестиције	физичка лица и предузетници
Подршка набавци основног стада и товног материјала у говедарству	Уредба о расподели и коришћењу подстицајних средстава за подршку набавке основног стада и товног материјала у говедарству у 2007. години. (Службени гласник РС, број 67/07)	Рефундирања дела трошкова купљених грла.	по грлу	произвођачи
Неизмирене обавезе по основу подршке руралном развоју				
Нема у програму	Уредба о премији за дуван у листу за 2007. годину (Службени гласник РС, број 97/07)			

ПРИЛОГ 5: Преглед усклађености ставки програма и линија праћења реализације и процена могућности класификације за 2004. годину

Програм		Реализација		Вредност (мил. дин)		Индекс
Назив група и мера	Група	Назив ставке	Група	Програм	Реализација	
Економска класификација 451 – Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама	0					
Неизмирене обавезе	1000			300,0	0,0	0,0
Текући и развојни подстицаји	0		0	0,0		0,0
Субвенције за млеко и индустриско биље	0		0	0,0		0,0
Премија за млеко	121	Премија за млеко	121	3296,0	3296,0	100,0
Премија за шећерну репу	121	Премија за шећерну репу	121	798,0	897,3	112,4
Премија за сунцокрет	121	Премија за сунцокрет	121	848,0	1059,4	124,9
Премија за соју	121	Премија за соју	121	550,0	660,2	120,0
Премија за дуван	121	Премија за дуван	121	413,9	286,0	69,1
Премија за уљану тикву	121		121	6,1	0,0	0,0
Мере унапређења продуктивности газдинства	0					
Мере унапређења у сточарству	301	Мере унапређења у сточарству	301	120,8	12,7	10,5
Регрес за приплодну стоку	122	Регрес за приплодну стоку	122	402,0	336,4	83,7

Програм		Реализација		Вредност (мил. дин)		Индекс
Назив група и мера	Група	Назив ставке	Група	Програм	Реализација	
Регрес за подизање нових засада	0					
Подстицање подизања нових засада шљиве	211	Подстицање подизања вишегодишњих засада шљиве	211	15,0	93,8	625,1
Подстицање подизања нових засада винограда	211	Подстицање подизања вишегодишњих засада винограда	211	15,0	8,8	58,4
Подстицаји за производњу сертификованог семена и садног материјала	0					
Подстицање производње сертификованог семена соје	121		121	45,0	0,0	0,0
Подстицање подизања матичњака са основним садним материјалом	211		211	18,0	0,0	0,0
Додатне мере за подизање продуктивности гајдинства	0					
Привремена подршка производјачима хмеља	121			9,9	0,0	0,0
Подршка контроли и искоренавању штетних корова и штеточина	301			13,5	0,0	0,0
Субвенционисање анализе земљишта и добијања препорука за примену одговарајућих ђубрива	122			16,6	0,0	0,0
Мере унапређења пласмана пољопривредних производа	216			5,0	0,0	0,0
Мере уређења пољопривредног земљишта	0					
Проширење поседа земљорадника	211	Проширење земљишног поседа	211	170,0	373,1	219,5
Калцификација земљишта	122	Поправка агрехемијских особина земљишта	122	130,0	109,9	84,6
Уређење пољопривредног земљишта	213	Уређење пољопривредног земљишта	213	85,0	15,3	18,1
Мере подстицања извоза	111	Подстицај извоза пољопривредних и прехранбених производа	111	608,0	1126,5	185,3
Куповина пшенице за стратешке резерве	112			2000,0	0,0	0,0
Регресирање ђубрива и горива	0					
Регресирање горива	122	Регрес за гориво	122	900,0	1057,7	117,5
Регресирање ђубрива	122			250,0	0,0	0,0
Регресирање противградне заштите	305			50,0	0,0	0,0
Стручне пољопривредне службе	301	Стручне пољопривредне службе	301	240,0	204,5	85,2

Програм		Реализација		Вредност (мил. дин)		Индекс
Назив група и мера	Група	Назив ставке	Група	Програм	Реализација	
Регистар пољопривредних газдинстава	500			70,0	0,0	0,0
Мере и акције у пољопривреди						
Трошкови анализа узетих узорака у унутрашњем промету	500	Трошкови анализе узетих узорака	500	10,0	2,7	27,0
Подршка научним и стручним активностима	301			15,0	0,0	0,0
Рад комисија и стручних савета	301	Рад стручног савета за сточарство	301	2,0	0,9	42,7
Међународна сарадња и обавезе	500			2,5	0,0	0,0
Генетски биљни и животињски ресурси	223	Генетски биљни и животињски ресурси	223	45,0	3,5	7,9
Субвенције за унапређење села	0	Капиталне субвенције за пољопривреду	2001	0,0	304,5	0,0
Субвенције за унапређење газдинстава	2001	(Капиталне субвенције за пољопривреду)		150,0	0,0	0,0
Субвенције за унапређење пласмана и квалитета производа	2001	(Капиталне субвенције за пољопривреду)		150,0	0,0	0,0
Субвенције за развој села	2001	(Капиталне субвенције за пољопривреду)		150,0	0,0	0,0
Економска класификација 512 – машине и опрема						
Машине и опрема	2131	Пољопривредна опрема	2131	3767,5	4439,0	117,8
Мере за побољшање квалитета млека	211			800,0	0,0	0,0
Мере за побољшање контроле квалитета	216			100,0	0,0	0,0

Програм		Реализација		Вредност (мил. дин)		Индекс
Назив група и мера	Група	Назив ставке	Група	Програм	Реализација	
СТАВКЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ КОЈЕ НЕМАЈУ ПАР У ПРОГРАМУ						
		Премија за пчеле	122		0,2	
		Премија за пшеницу	1000		3289,2	
		Текуће субвенције за пољопривреду	1000		344,0	
		Мере и акције у пољопривреди	1000		48,6	
		Завод за израду новчаница	500		19,7	
		Испитивање пољопривредних и прехранбених производа на остатаке пестицида и течних метала	500		0,5	
		Програм дугорочног развоја и усклађивање законодавства са Европском унијом	500		0,2	
УКУПНО ЗА КВАНТИТАТИВНУ АНАЛИЗУ				16567,8	17990,4	108,6
НИЈЕ УКЉУЧЕНО У АНАЛИЗУ						
		Извештајно-прогнозерска служба	301		2,1	0,0
		Здравствена заштита животиња	303		94,8	0,0

**ПРИЛОГ 6: Преглед усклађености ставки програма и линија праћења реализације
и процена могућности класификације за 2005. годину**

Програм		Реализација		Вредност (мил. дин)		Индекс
Назив група и мера	група	Назив ставке	група	Програм	Реализација	
Економска класификација 451 – Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама						
Неизмирене обавезе				300,0		0,0
Текући и развојни подстицаји						
Субвенције производњи и повећању продуктивности						
Мере подстицања извоза	111	Подстицај извоза пољопривредних и прехрамбених производа	111	500,0	847,6	169,5
Премија за млеко	121	Премија за млеко	121	2900,0	3242,0	111,8
Субвенције за индустријско биље	121	(Премије по врстама)		1442,1	0,0	80,7
(Субвенције за индустријско биље)	121	Премија за дуван	121	0,0	134,0	0,0
(Субвенције за индустријско биље)	121	Премија за шећерну репу	121	0,0	326,3	0,0
(Субвенције за индустријско биље)	121	Премија за сунцокрет	121	0,0	316,3	0,0
(Субвенције за индустријско биље)	121	Премија за соју	121	0,0	386,5	0,0
(Субвенције за индустријско биље)	121	Премија за уљану тикву	121	0,0	0,2	0,0
Регресирање ђубрива	122			200,0	0,0	0,0
Подстицање подизања нових засада воћа и винове лозе	211	Подстицање подизања вишегодишњих засада	211	391,0	43,0	11,0
Мере за побољшање извоза, контроле квалитета и маркетинга	216	Подстицање улагања за увођење хасап-а	216	182,0	187,5	103,0
Подршка набавци механизације и системе за наводњавање	211			453,0		
Подршка израђивању тржишта закупа земљишта	211	Проширење земљишног поседа	211	400,0	130,2	32,5
Мере унапређења у сточарству	301	Мере унапређења у сточарству	301	120,8	13,7	11,3
Регрес за приплодну стоку	122	Регрес за приплодну стоку	122	402,0	223,5	55,6
Подстицање подизања матичњака са основним садним материјалом	211			20,0	0,0	0,0
Привремена подршка произвођачима хмеља	121	Премија за хмељ	121	9,9	3,8	38,9
Подршка контроли и искорењавању штетних корова и штеточина	301	Мере за сузбијање губара	301	78,1	70,0	89,6
Мере за побољшање квалитета млека	211			150,0	0,0	0,0
Субвенције за складиштење пшенице	121			240,0	0,0	0,0
Регистар пољопривредних газдинстава	500			60,0	0,0	0,0
Калификација земљишта	122	Поправка агротехничких особина земљишта	122	80,0	25,0	31,2
Уређење пољопривредног земљишта	213	Уређење пољопривредног земљишта	213	80,0	0,2	0,3

Програм		Реализација			Вредност (мил. дин)	Индекс
Назив група и мера	група	Назив ставке	група	Програм	Реализација	
Мере за унапређење села	2001	Капиталне субвенције за пољопривреду	2001	751,4	822,2	109,4
Мере и акције у пољопривреди	1000			934,5		
Генетски билњи и животињски ресурси	223			/		
Интервентне мере и акције	1000			/		
Подршка производиоџима пшенице	121			/		
Трошкови анализа узетих узорака у унутрашњем промету	500			/		
Стручне пољопривредне службе				220,0		
Стручне пољопривредне службе	301			/		
Подршка научним и стручним активностима	301			/		
Субвенционисање анализе земљишта и добијања препорука за примену одговарајућих ђубрива	122			/		
Рад комисија и стручних савета	301			/		
Међународна сарадња и обавезе	500			/		
Машине и опрема*	2131	Пољопривредна опрема укупно	2131	3393,8	3393,8	100,0
СТАВКЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ КОЈЕ НЕМАЈУ ПАР У ПРОГРАМУ						
		Програм дугорочног развоја и усклађивање законодавства са Европском унијом	500		72,9	0,0
		Премија за куповину пшенице	121		733,8	0,0
		Завод за израду новчаница	500		0,7	0,0
		Премија за пчеле	122		0,2	0,0
		Противградне ракете	305		40,0	0,0
		Генетски билњи и животињски ресурси	223	0,0	2,1	0,0
		Мере и акције у пољопривреди	1000	0,0	116,9	0,0
		Стручне пољопривредне службе	301		213,5	0,0
		Чланарине међународним организацијама	500		9,9	0,0
		Трошкови анализе узетих узорака	500	0,0	7,6	0,0
		Текуће субвенције за пољопривреду	1000		1125,9	0,0
		Регрес за гориво	122		51,6	0,0
УКУПНО ЗА КВАНТИТАТИВНУ АНАЛИЗУ				13308,7	12540,8	94,2
НИЈЕ УКЉУЧЕНО У АНАЛИЗУ				0		0,0
		Здравствена заштита животиња	303		32,9	0,0
		Извештајно-прогнознерска служба	301		0,7	0,0

* Није у програму, ради упоредивости додато у колону програма у висини реализације.

**ПРИЛОГ 7: Преглед усклађености ставки програма и линија праћења реализације
и процена могућности класификације за 2006. годину**

Програм		Реализација		Вредност (мил. дин)		Индекс
Назив група и мера	група	Назив ставке	група	Програм	Реализација	
Економска класификација 451 – Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама						
Неизмирене обавезе				300,0	0,0	0,0
Текући и развојни подстицаји						
Субвенције производњи и повећању продуктивности						
Мере подстицања извоза	111	Подстицај извоза пољопривредних и прехранбених производа	111	600,0	906,5	151,1
Премија за млеко	121	Премија за млеко	121	3042,0	2459,6	80,9
Субвенције за индустријско биље	121			366,1	0,0	0,0
Регрес за приплодну стоку	122	Регрес за приплодну стоку	122	452,0	0,1	0,0
Регресирање горива	122			984,0	0,0	0,0
Регресирање ћубрива	122			300,0	0,0	0,0
Субвенционисање складиштења пшенице	121			200,0	0,0	0,0
Мере унапређења села						
Подстицање подизања вишегодишњих засада	211	Подстицање подизања вишегодишњих засада	211	210,0	97,8	46,6
Подршка руралном развоју	2001	Капиталне субвенције за пољопривреду	2001	700,0	63,6	9,1
Подшака за увођење и сертификације система безбедности хране	216	Подстицање улагања за увођење ХАСАП-а	216	300,0	237,6	79,2
Подршка развоју и промоцији органске производње	223			50,0	0,0	0,0
Мере унапређења у сточарству	301	Мере унапређења у сточарству	301	120,8	96,2	79,6
Подстицање подизања матичњака са основним садним материјалом	211			20,0	0,0	0,0
Подршка некомерцијалним газдинствима	212			1851,9	0,0	0,0
Подршка израђивању тржишта закупа земљишта	211	Проширење земљишног поседа	211	100,0	40,1	40,1
Мере и акције у пољопривреди						
Подршка премијама осигурања у пољопривреди	122			250,0	0,0	0,0
Калификација земљишта	122	Поправка агрехемијских особина земљишта	122	80,0	62,9	78,6
Уређење пољопривредног земљишта	213	Уређење земљишног поседа	213	90,0	10,4	11,5
		Уређење пољопривредног земљишта	213	0,0	0,0	0,0
Генетски биљни и животињски ресурси	223	Генетски биљни и животињски ресурси	223	45,0	32,7	72,7

Програм		Реализација		Вредност (мил. дин)		Индекс
Назив група и мера	група	Назив ставке	група	Програм	Реализација	
Субвенционисање анализе земљишта и добијања препорука за примену одговарајућих ђубрива	122	Системска контрола плодности	301	20,0	28,8	143,8
Трошкови анализа узетих узорака у унутрашњем промету	500	Трошкови анализе узетих узорака	500	40,0	10,4	25,9
Подршка научним и стручним активностима, пољопривредним и сеоским манифестацијама и информисању пољопривредника	301			43,1	0,0	0,0
Регистар пољопривредних газдинстава	500			30,0	0,0	0,0
Међународна сарадња и обавезе	500	Чланарине међународним организацијама	500	35,0	31,5	90,0
Стручне пољопривредне службе	301	Стручне пољопривредне службе	301	220,0	155,2	70,6
Економска класификација 511 – зграде и грађевински објекти						
Подршка набавци машина, опреме и објектата	211	Пољопривредна опрема укупно	211	1934,0	205,1	
Подршка набавци машина, опреме и објектата	211	Пољопривредна опрема	211	0,0	61,9	0,0
Економска класификација 512 – машине и опрема				0,0		0,0
Средства намењена финансирању опреме за пољопривреду	2131	(Кредити)		3400,0		111,2
(Средства намењена финансирању опреме за пољопривреду)		Дугорочни кредити	211		2000,0	
(Средства намењена финансирању опреме за пољопривреду)		Краткорочни кредити	122	0,0	1400,0	0,0
(Средства намењена финансирању опреме за пољопривреду)		Прехрамбени кредити	216	0,0	290,0	0,0
(Средства намењена финансирању опреме за пољопривреду)		Квалитет млека	211	0,0	89,1	0,0
СТАВКЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ КОЈЕ НЕМАЈУ ПАР У ПРОГРАМУ						
		Премија за шећерну репу	121	0,0	0,0	0,0
		Премија за сунцокрет	121	0,0	0,1	0,0
		Премија за соју	121	0,0	0,6	0,0
		Премија за уљану тикву	121	0,0	0,1	0,0
		Премија за куповину пшенице	112	0,0	0,0	0,0
		Сајмови у земљи	216	0,0	15,6	0,0
		Мере и акције у пољопривреди	1000	0,0	32,8	0,0
		Програм дугорочног развоја и усклађивање законодавства са Европском унијом	500	0,0	13,0	0,0
		Завод за израду новчаница	500	0,0	8,1	0,0
		Текуће субвенције за пољопривреду	1000	0,0	7045,8	0,0

Програм		Реализација		Вредност (мил. дин)		Индекс
Назив група и мера	група	Назив ставке	група	Програм	Реализација	
УКУПНО ЗА КВАНТИТАТИВНУ АНАЛИЗУ					15395,7	0,0
НИЈЕ УКЉУЧЕНО У АНАЛИЗУ					0,0	
Средства намењена набавци опреме за саобраћај	990			100,0		
		Здравствена заштита животиња	303	0,0	0,2	0,0
Средства намењена за унапређења система лабораторија	305			17,0		0,0

ПРИЛОГ 8: Преглед усклађености ставки програма и линија праћења реализације и процена могућности класификације за 2007. годину

Програм		Реализација		Вредност (мил. дин)		индекс
Назив група и мера	група	Назив ставке	група	Програм	Реализација	
Економска класификација 451 – Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама	0					
Субвенције за унапређење пољопривреде						
Мере подстицања извоза	111	Подстицај извоза пољопривредних и прехрамбених производа	111	800,0	978,4	122,3
Премија за млеко	121	Премија за млеко	121	1800,0	1997,1	111,0
Листа препоручених сорти	301	Листа препоручених сорти	301	10,0	8,0	80,2
Подршка осигурању у пољопривреди	122	Подршка премијама осигурања у пољопривреди	122	15,0	2,0	13,3
Трошкови анализа узетих узорака у унутрашњем промету	500	Трошкови анализе узетих узорака	500	20,0	13,3	66,4
Регистар пољопривредних газдинстава и Виноградарско-винарски регистар	500	Регистар пољопривредних газдинстава	500	150,0	66,7	44,5
Међународна сарадња и обавезе	500	Међународна сарадња и обавезе	500	70,0	64,7	92,4
Биљни и животињски генетички ресурси	223	Генетски биљни и животињски ресурси	223	55,0	46,5	84,6
Подршка научним и стручним активностима, изложбама, пољопривредним и сеоским манифестацијама и информисању пољопривредника	301	Подршка научним активностима	301	90,0	53,8	59,7
Подстицање подизања вишегодишњих засада	211	Подстицање подизања вишегодишњих засада	211	1000,0	299,2	29,9
Подстицање производње садног материјала предосновне и основне категорије	211	Подстицање производње садног материјала винове лозе и хмеле	211	20,0	13,0	65,0

Програм		Реализација		Вредност (мил. дин)		индекс
Назив група и мера	група	Назив ставке	група	Програм	Реализација	
Унапређење производње вина, ракије и пољопривредно-прехрамбених производа са географским пореклом	216	Субвенционисање виноградарско-винарске производње са географским пореклом	216	50,0	38,6	77,3
Подршка набавци основног стада и товног материјала у говедарству	122	Подршка набавци основног стада и товног материјала у говедарству	122	70,0	70,0	100,0
Подршка развоју органске производње	223	Подршка развоју органске пољопривреде	223	6,0	0,0	0,4
Подстицање ревитализације запуштених, оштећених, сортно неадекватних и заражених воћњака и винограда	211	Подстицање ревитализације воћака и винограда оштећених од болести	211	180,0	121,5	67,5
Подршка за увођење и сертификацију система безбедности и квалитета хране	216	Подстицање улагања за увођење хасап-а	216	40,0	28,9	72,2
Подршка изградњи тржишта закупа земљишта	211	Подршка изграђивању тржишта закупа земљишта	211	16,0	15,8	98,9
Регрес за приплодну стоку	122	Регрес за приплодну стоку	122	450,0	246,4	54,8
Мере унапређења у сточарству	301	Мере унапређења у сточарству	301	146,0	121,4	83,1
Подстицај това јунади	121	Подс тицај това јунади	121	150,0	100,0	66,7
Регресирање инпута у ратарско-повртарској производњи	122	Регресирање инпута у ратарско-повртларској производњи	122	5632,0	6671,0	118,4
Средства за изградњу система подршке руралног развоја	240		0	30,0	0,0	0,0
Неизмирене обавезе	1000		0	500,0	0,0	0,0
Стручне пољопривредне службе	301	Стручне пољопривредне службе	301	205,0	155,1	75,7
Средства за откуп пољопривредних производа		Премије за куповину пшенице – откуп	112	1000,0	1000,0	100,0
Економска класификација 512 – машине и опрема			0	0,0	0,0	0,0
Субвенционисање прехрамбене индустрије	216	Прехрамбени кредити	216	254,0	252,0	99,2
Средства намењена финансирању опреме за пољопривреду	2131	(Кредити)	0	2000,0		95,0
(Средства намењена финансирању опреме за пољопривреду)		Дугорочни кредити	211	0,0	400,0	0,0
(Средства намењена финансирању опреме за пољопривреду)		Краткорочни кредити	122	0,0	1500,0	0,0
Подршка развоју села кроз повећање конкурентности пољопривреде и диверзификацију руралне економије	2001	Подршка развоја села кроз повећање конкурентности пољопривреде и диверзификацију руралног развоја	2001	100,0	107,0	107,0
Неизмирене обавезе по основу подршке руралном развоју	2001	Неизмирене обавезе по основу подршке руралном развоју	2001	246,0	124,7	50,7

Програм		Реализација		Вредност (мил. дин)		индекс
Назив група и мера	група	Назив ставке	група	Програм	Реализација	
СТАВКЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ КОЈЕ НЕМАЈУ ПАР У ПРОГРАМУ						
		Премија за дуван	121	0,0	170,0	
		Кашњење исплате инпута за пољопривредну производњу (пренето из претходне године)	1000	0,0	432,2	
		Унапређење села – рурални развој	2001	0,0	30,0	
УКУПНО ЗА КВАНТИТАТИВНУ АНАЛИЗУ				15105,0	15127,5	100,1
НИЈЕ УКЉУЧЕНО У АНАЛИЗУ						
Набавка административне опреме	990		0	10,0	0,0	
Набавка аутомобила	990		0	60,0	0,0	

ПРИЛОГ 9: Преглед оригиналних података о утрошеним буџетским средствима за пољопривреду (укључујући НИП) и корекције вредности и класификације за 2004. годину

буџетски код	Назив ставке	Оригинална база		Кориговано		напомена
		група	вредност	група	вредност	
451001	Премија за млеко	121	3296,01	121	3296,01	
451003	Премија за шећерну репу	121	897,27	121	897,27	
451004	Премија за сунцокрет	121	1059,41	121	1059,41	
451005	Премија за соју	121	660,20	121	660,20	
451006	Премија за дуван	121	285,96	121	285,96	
451017	Премије за куповину пшенице	1000	3289,23			
	Куповина пшенице у робне резерве			112	2000,00	план
	Премија за пшеницу			121	1289,23	РАЗЛИКА
451002	Регрес за приплодну стоку	122	336,44	122	336,44	
451030	Премија за пчеле	122	0,19	122	0,19	
451027	Регрес за гориво	122	931,04	122	931,04	
451028	Регрес за гориво	122	126,61	122	126,61	
451026	Подстицање извоза пољопривредних и прехранбених производа	111	1126,47	111	1126,47	
451007	Подстицање улагања у подизању нових засада шљиве	211	93,77	211	93,77	
451008	Подстицање улагања у подизању нових засада винограда	211	8,77	211	8,77	
451018	Проширење земљишног поседа	211	373,11	211	373,11	
451019	Поправка агрехемијских особина земљишта – квалификација	122	109,94	122	109,94	
451010	Уређење пољопривредног земљишта	213	15,35	213	15,35	
451141	Текуће субвенције за пољопривреду	1000	344,01	1000	344,01	

буџетски код	Назив ставке	Оригинална база		Кориговано		напомена
		группа	вредност	группа	вредност	
451241	Капиталне субвенције за пољопривреду	2001	304,49	211	304,49	
451014	Мере и акције у пољопривреди	1000	48,56	1000	48,56	
451016	Рад стручног савета за сточарство	301	0,85	301	0,85	
451011	Мере унапређења у сточарству	301	12,68	301	12,68	
451012	Стручне пољопривредне службе	301	204,47	301	204,47	
451020	Извештајно-прогнозерска служба	301	2,14	301	2,14	
451021	Генетски биљни и животињски ресурси	223	3,54	223	3,54	
451009	Здравствена заштита животиња	303	94,85	303	94,85	
451029	Штампање информација и билтена (Завод за израду новчаница)	500	19,66	500	19,66	
451013	Трошкови анализе узетих узорака	500	2,70	500	2,70	
451025	Испитивање пољопривредних и прехранбених производа на остатке пестицида и течних метала	500	0,52	500	0,52	
451015	Програм дугорочног развоја и усклађивање законодавства са Европском унијом	500	0,17	500	0,17	
512311	Пољопривредна опрема	2131	4439,00	211	424,53	Разлика до суме кредита
512311	Прехранбени кредити	2131		216	287,00	/
512311	Краткорочни кредити	2131		122	1727,47	КРЕДИТИ
512311	Дугорочни кредити	2131		211	2000,00	КРЕДИТИ
Укупно			18087,39		18087,39	

ПРИЛОГ 10: Преглед оригиналних података о утрошеним буџетским средствима за пољопривреду (укључујући НИП) и корекције вредности и класификације за 2005. годину

буџетски код	Назив ставке	Оригинална база		Кориговано		напомена
		группа	вредност	группа	вредност	
451001	Премија за млеко	121	3242,01	121	3242,01	
451002	Регрес за приплодну стоку	122	223,55	122	223,55	
451003	Премија за шећерну репу	121	326,27	121	326,27	
451004	Премија за сунцокрет	121	316,33	121	316,33	
451005	Премија за соју	121	386,51	121	386,51	
451031	Премија за уљану тикву	121	0,24	121	0,24	
451043	Премија за хмель	121	3,85	121	3,85	
451006	Премија за дуван	121	133,96	121	133,96	
451007	Подстицање улагања у подизању засада	211	10,00	211	10,00	
451008	Подстицање улагања у подизању засада	211	21,54	211	21,54	
451009	Здравствена заштита животиња	303	32,91	303	32,91	
451010	Уређење пољопривредног земљишта	213	0,24	213	0,24	
451011	Мере унапређења у сточарству	301	13,70	301	13,70	
451012	Стручне пољопривредне службе	301	213,46	301	213,46	

бџетски код	Назив ставке	Оригинална база		Кориговано		напомена
		группа	вредност	группа	вредност	
451013	Трошкови анализе узетих узорака	500	7,56	500	7,56	
451014	Мере и акције у пољопривреди	1000	116,87	1000	116,87	
451015	Програм дугорочног развоја и усклађивање законодавства са Европском унијом	500	72,90	500	72,90	
451017	Премија за производњу и складиштење пшенице	121	733,76	121	733,76	
451018	Проширење земљишног поседа	211	130,15	211	130,15	
451019	Поправка агрехемијских особина земљишта – калцификација	122	24,95	122	24,95	
451020	Извештајно-прогнозерска служба	301	0,69	301	0,69	
451021	Генетски биљни и животињски ресурси	223	2,11	223	2,11	
451026	Подстицање извоза пољопривредних и прехранбених производа	111	847,58	111	847,58	
451027	Регрес за гориво	122	51,62	122	806,81	Трезор
451029	Штампање информација и билтена (Завод за израду новчаница)	500	0,71	500	0,71	
451030	Премија за пчеле	122	0,19	122	0,19	
451032	Подстицање улагања у подизању нових засада јабуке	211	5,53	211	5,53	
451033	Подстицање улагања у подизању нових засада крушке	211	2,42	211	2,42	
451034	Подстицање улагања у подизању нових засада малине	211	1,08	211	1,08	
451035	Подстицање улагања у подизању нових засада ораха	211	0,40	211	0,40	
451036	Подстицање улагања у подизању нових засада леске	211	0,04	211	0,04	
451037	Подстицање улагања у подизању нових засада вишње	211	0,72	211	0,72	
451038	Подстицање улагања у подизању нових засада трешње	211	0,50	211	0,50	
451039	Подстицање улагања у подизању нових засада кајсије	211	0,49	211	0,49	
451040	Подстицање улагања у подизању нових засада брескве	211	0,33	211	0,33	
451041	Мере за сузбијање губара	301	70,00	301	70,00	
451042	Подстицање улагања за увођење ХАСАП-а	216	187,47	216	187,47	
451044	Противградне ракете	305	39,98	305	39,98	
451045	Чланарине међународним организацијама	500	9,93	500	9,93	
451141	Текуће субвенције за пољопривреду	1000	1125,87	1000	20,51	разлика
512311	Дугорочни кредити	2131		211	2000,00	КРЕДИТИ
512311	Кредитирање прехранбене индустрије	2131		216	283,99	/
512311	Краткорочни кредити	2131		122	1460,00	КРЕДИТИ
451241	Капиталне субвенције за пољопривреду	2001	822,19	211	822,19	
	Укупно		12574,43		12574,43	

**ПРИЛОГ 11: Преглед оригиналних података о утрошеним буџетским средствима
за пољопривреду (укључујући НИП) и корекције вредности и класификације
за 2006. годину**

буџетски код	Назив ставке	Оригинална база		Кориговано		напомена
		группа	вредност	группа	вредност	
451001	Премија за млеко	121	2459,57	121	2459,57	
451003	Премија за шећерну репу	121	0,04	121	0,04	
451004	Премија за сунцокрет	121	0,05	121	0,05	
	Субвенционисање производње индустријског билја			121	298,68	Трезор
451005	Премија за соју	121	0,63	121	0,63	
451031	Премија за уљану тикву	121	0,11	121	0,11	
451002	Регрес за приплодну стоку	122	0,11	122	272,64	база министарства
	Подршка премијама осигурања у пољопривреди			122	12,09	Трезор
	Регресирање минералних ђубрива			122	294,11	Трезор
	Регрес за гориво1			122	1012,31	Трезор
	Регрес за гориво			122	641,41	Трезор
	Подршка некомеријалним привредним газдинствима			212	3431,44	Трезор
451026	Подстицање извоза пољопривредних и прехранбених производа	111	906,50	111	902,75	
451017	Премија за куповину пшенице	112	0,02	112	0,02	
	Подршка складиштењу пшенице	121		121	61,82	Трезор
451007	Подстицање улагања у подизању нових засада шљиве	211	3,66	211	3,66	
451032	Подстицање улагања у подизању нових засада јабуке	211	16,11	211	16,11	
451033	Подстицање улагања у подизању нових засада крушке	211	26,71	211	26,71	
451035	Подстицање улагања у подизању нових засада ораха	211	0,51	211	0,51	
451036	Подстицање улагања у подизању нових засада леске	211	2,91	211	2,91	
451037	Подстицање улагања у подизању нових засада вишње	211	1,26	211	1,26	
451038	Подстицање улагања у подизању нових засада трешње	211	0,15	211	0,15	
451039	Подстицање улагања у подизању нових засада кајсије	211	0,25	211	0,25	
451040	Подстицање улагања у подизању нових засада брескве и нектарине	211	1,24	211	1,24	
451049	Подстицање улагања у подизању нових засада дуње	211	0,05	211	0,05	
451047	Подстицање улагања у подизању нових засада јагоде	211	2,53	211	2,53	

буџетски код	Назив ставке	Оригинална база		Кориговано		напомена
		группа	вредност	группа	вредност	
451048	Подстицање улагања у подизању нових засада купине	211	0,02	211	0,02	
451050	Подстицање улагања у подизању нових засада боровнице	211	2,34	211	2,34	
451051	Подстицање улагања у подизању нових засада рибиље	211	0,03	211	0,03	
451034	Подстицање улагања у подизању нових засада малине	211	0,10	211	0,10	
451043	Подстицање улагања у подизању нових засада хмельја	211	6,78	211	6,78	
451008	Подстицање улагања у подизању нових засада винограда	211	33,10	211	33,10	
451018	Проширење земљишног поседа	211	40,10	211	40,10	
	Подршка изграђивању тржишта закупа земљишта			211	28,77	база министарства
451042	Подстицање улагања за увођење ХАСАП-а	216	237,63	216	237,63	
451019	Поправка агротехничких особина земљишта – калцификација	122	62,89	122	62,89	
451010	Уређење пољопривредног земљишта	213	0,02	213	0,02	
451052	Уређење земљишног поседа	213	10,37	213	10,37	
451011	Мере унапређења у сточарству	301	96,18	301	96,18	
451012	Стручне пољопривредне службe	301	155,23	301	155,23	
451021	Генетски биљни и животињски ресурси	223	32,72	223	32,72	
451013	Трошкови анализе узетих узорака	500	10,35	500	10,35	
451045	Чланарине међународним организацијама	500	31,51	500	31,51	
451046	Сајмови у земљи	216	15,64	216	15,64	
451009	Здравствена заштита животиња	303	0,17	303	0,17	
451014	Мере и акције у пољопривреди	1000	32,82	1000	32,82	
451015	Програм дугорочног развоја и усклађивање законодавства са Европском унијом	500	12,97	500	12,97	
451029	Штампање информација и билтен (Завод за израду новчаница)	500	8,06	500	8,06	
451053	Системска контрола плодности	301	28,77	301	28,77	
451141	Текуће субвенције за пољопривреду	1000	7045,84	1000	919,95	РАЗЛИКА
451241	Капиталне субвенције за пољопривреду	2001	63,64	211	63,64	База министарства
	Регистар пољопривредних газдинства			500	45,00	База министарства
	Међународна сарадња и обавезе			500	31,50	База министарства
512313	Краткорочни кредити	122	1400,00	122	1400,00	КРЕДИТИ
512314	Дугорочни кредити	211	2000,00	211	2000,00	КРЕДИТИ
512315	Прехрамбени кредити	216	290,00	216	290,00	
512311	Пољопривредна опрема укупно	211	205,07	211	205,07	

букетски код	Назив ставке	Оригинална база		Кориговано		напомена
		группа	вредност	группа	вредност	
512312	Пољопривредна опрема	211	61,89	211	61,89	
512316	Квалитет млека	211	89,15	211	89,15	
551114	НИП ерадикација чокота винове лозе	211	5,06	211	5,06	
551113	НИП традиционални пољопривредни производи и њихова заштита географског порекла	216	2,02	216	2,02	
551107	НИП појачавање електромреже	232	0,50	232	0,50	
551108	НИП изградања, поправка и уређење атарских путева	232	8,88	232	8,88	
551109	НИП изградња и додградња водоводне мреже	232	14,45	232	14,45	
551110	НИП изградња и додградња канализационе мреже	232	10,00	232	10,00	
551111	НИП комасација у селу поткање	213	1,51	213	1,51	
551104	НИП котао на сојину сламу	231	5,06	231	5,06	
551112	НИП матични засади винове лозе	211	2,02	211	2,02	
551116	НИП пошумљавање необраслих површина у Србији	990	0,00	990	0,00	
551115	НИП изградња и опремање центра за шумско семе	990	0,00	990	0,00	
551106	НИП опремање енолошке лабораторије	305	2,02	305	2,02	
551103	НИП изградња складишних капацитета	216	94,11	216	94,11	
551101	НИП изградња нових фарми	211	17,31	211	17,31	
551102	НИП адаптација, поправка и додградња постојећих фарми	211	53,96	211	53,96	
551105	НИП еколошка месна сушара	216	15,11	216	15,11	
	Укупно		15627,86		15627,86	

ПРИЛОГ 12: Преглед оригиналних података о утрошеним букетским средствима за пољопривреду (укупљујући НИП) и корекције вредности и класификације за 2007. годину

Назив ставке	Оригинална база		Кориговано	
	группа	вредност	группа	вредност
Премија за млеко	121	1997,11	121	1997,11
Премија за дуван	121	170,00	121	170,00
Регрес за приплодну стоку	122	246,41	122	246,41
Подстицање това јунади	121	99,98	121	99,98
Подршка набавци основног стада и товног материјала у говедарству	122	69,97	122	69,97
Подршка премијама осигурања у пољопривреди	122	2,00	122	2,00
Регресирање инпута у ратарско-повртларској производњи	122	6671,00	122	6671,00
Трошкови анализе узетих узорака	500	13,28	500	13,28
Подстицај извоза пољопривредних и прехранбених производа	111	978,44	111	978,44
Подстицање улагања у подизању засада	211	299,25	211	299,25
Подстицање подизања матичних засада воћа, винове лозе и хмеља	301	13,00	301	13,00
Ерадикација заражених засада воћа; ревитализација	211	121,53	211	121,53

Назив ставке	Оригинална база		Кориговано	
	группа	вредност	группа	вредност
Подршка изграђивању тржишта закупа земљишта	211	15,82	211	15,82
Подстицање улагања за увођење ХАСАП-а	216	28,90	216	28,90
Подршка развоју органске пољопривреде	223	0,02	223	0,02
Мере унапређења у сточарству	301	121,36	301	121,36
Стручне пољопривредне службе	301	155,14	301	155,14
Генетски биљни и животињски ресурси	223	46,54	223	46,54
Премије за куповину пшенице — откуп	112	1000,00	112	1000,00
Подршка научним активностима	301	53,77	301	53,77
Међународна сарадња и обавезе	500	64,69	500	64,69
Унапређење села – рурални развој	2001	30,00	211	30,00
Регистар пољопривредних газдинства	500	66,73	500	66,73
Кашњење исплате инпута за пољопривредну производњу (пренето из претходне године)	1000	432,25	1000	432,25
Субвенционисање виноградарско-винарске производње са географским пореклом	216	38,63	216	38,63
Листа препоручених сорти	301	8,02	301	8,02
Подршка развоја села кроз повећање конкурентности пољопривреде и диверзификацију руралног развоја	2001	107,04	211	107,04
Неизмирено обавезе по основу подршке руралном развоју	2001	124,66	211	124,66
Дугорочни кредити	211	400,00	211	400,00
Краткорочни кредити	122	1500,00	122	1500,00
Прехрамбени кредити	216	252,00	216	252,00
НИП ерадикација чокота винове лозе	211	5,06	211	5,06
НИП традиционални пољопривредни производи и њихова заштита географског порекла	216	2,61	216	2,61
НИП завршетак регионалног водосистема Паризе	232	185,23	232	185,23
НИП инвестиције у санацију угрожених подручја захваћеним поплавама	211	436,00	211	436,00
НИП појачавање електро мреже	232	49,77	232	49,77
НИП изградња, поправка и уређење атарских путева	232	156,44	232	156,44
НИП изградња и доградња водоводне мреже	232	156,41	232	156,41
НИП изградња и доградња канализационе мреже	232	118,44	232	118,44
НИП комасација у селу Поткање	213	4,24	213	4,24
НИП кота на сојину сламу	231	5,06	231	5,06
НИП матични засади винове лозе	211	2,01	211	2,01
НИП пошумљавање необраслих површина у Србији	990	127,16	990	127,16
НИП изградња и опремање центра за шумско семе	990	109,41	990	109,41
НИП опремање енолошке лабораторије	305	1,90	305	1,90
Укупно		16487,27		16487,27



Влада Републике Србије



Тим потпредседника Владе
за имплементацију Стратегије
за смањење сиромаштва

Влада Републике Србије
Палата Србије, канцеларија 115
11 070 Београд, Србија

тел: 011/311 46 05, 311 74 98
факс: 011/213 97 54

prs.ifp@gov.rs
www.prsp.gov.rs
www.srbija.gov.rs